

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ ĮSTATYMO NR. I-1491 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Teikiamas Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas įgyvendinant naujos 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB (toliau – Direktyva 2014/24/ES), reikalavimus. Direktyvos 2014/24/ES nuostatos turi būti perkeltos į nacionalinę teisę ne vėliau kaip 2016 m. balandžio 18 dieną.

Įstatymo projektu siekiama suderinti Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų teisę su Europos Sąjungos teisės reikalavimais. Viešųjų pirkimų taisyklės supaprastinamos ir didinamas jų lankstumas, perkančiosioms organizacijoms suteikiama daugiau pasirinkimo galimybių, sumažinama joms ir tiekėjams tenkanti administracinė našta. Tai padidins viešųjų išlaidų efektyvumą, užtikrins geriausius pirkimų rezultatus pagal kainos ir kokybės santykį. Supaprastintos ir efektyvesnės pirkimų procedūros bus naudingos visiems ūkio subjektams, paskatins smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių dalyvavimą, pritrauks daugiau tiekėjų iš kitų valstybių narių.

Naujasis viešųjų pirkimų reguliavimas bus labiau pritaikytas politiniams, socialiniams bei ekonominiams klausimams, numatytiems 2020 m. Europos strategijoje dėl pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo, spręsti. Viešieji pirkimai galės būti pasitelkiami gerinant verslo aplinką ir sąlygas įmonių novatoriškumui, kuriant naujas darbo vietas, skatinant socialinę integraciją, žaliuosius pirkimus. Tai pagerins viešųjų pirkimų rezultatus, skatins konkurencingą, inovacijomis pagrįstą ekonomiką ir jos augimą.

Perkeliant į nacionalinę teisę 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvą 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB (toliau – Direktyva 2014/24/ES) ir Direktyvą 2014/25/ES nutarta rengti du atskirus įstatymų projektus. Pagrindinė priežastis, paskatinusi atsisakyti dviejų direktyvų įgyvendinimo vienu įstatymu, – siekis sukurti paprastesnį ir aiškesnį teisinį reguliavimą. Pažymėtina, kad nors dalis Direktyvos 2014/24/ES (kuri skirta taip vadinamam klasikiniam sektoriui) ir Direktyvos 2014/25/ES (kuri skirta taip vadinamam komunaliniam sektoriui) nuostatų yra panašios, yra ir ženklų skirtumų, tokių kaip ne vienodos pirkimų vertės ribos, nuo kurių priklauso, koks pirkimų reguliavimas turi būti pasirenkamas, pirkimo būdų pasirinkimo sąlygos ir jų vykdymo tvarka, preliminarinių sutarčių reguliavimas ir net skirtingos pagrindinės sąvokos. Pavyzdžiui, klasikinio sektoriaus reguliavimas taikomas „perkančiosioms organizacijoms“ (valstybės ar savivaldybės institucijoms, taip pat juridiniams asmenims, kurių veikla skirta nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio viešiesiems interesams tenkinti ir kurie didžiąja dalimi finansuojami, kontroliuojami, valdomi valstybės, savivaldybės ar kitų perkančiųjų organizacijų atstovų), o komunalinio sektoriaus – „perkantiejiems subjektams“, kurie gali būti trijų rūšių: 1) perkančioji organizacija (kaip ir klasikiniame sektoriuje), 2) įmonė, kuriai lemiamą įtaką daro klasikinio sektoriaus perkančioji organizacija arba 3) privatus subjektas, kuriam suteikta specialioji ar išimtinė teisė užsiimti komunalinio sektoriaus veikla. Atsižvelgiant į tai, kad komunalinio sektoriaus direktyva taikoma ne tik viešojo sektoriaus, bet ir privataus sektoriaus subjektams, įgijusiems specialiąją ar išimtinę teisę verstis komunalinio sektoriaus veikla, šioje direktyvoje pirkimai nėra vadinami „viešaisiais pirkimais“. Be to, klasikiniame sektoriui skirtame viešųjų pirkimų reguliavime išskirtos centrinių valstybinio administravimo subjektų sistemai priklausančių perkančiųjų organizacijų ir šiai sistemai nepriklausančių perkančiųjų organizacijų grupės, kurioms taikomas skirtingas reguliavimas. Komunaliniam sektoriui skirtame reguliavime tokio išskyrimo nėra, tačiau yra tam tikrų reguliavimo skirtumų perkantiejiems subjektams, kurie yra perkančiosios organizacijos Direktyvos 2014/24/ES prasme ir kurie nėra perkančiosios organizacijos (pavyzdžiui, nuostatos dėl interesų konflikto nustatymo).

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, manytina, kad rengiant vieną įstatymą ir klasikiniame, ir komunaliniam sektoriui neišvengiamai atsirastų skirtingų sąvokų su beveik vienodomis apibrėžtimis,

daug nuorodų į kitus straipsnius (jų dalis ar punktus) arba išimčių iš nustatytų taisyklių, o tai teisės aktą paverstų sunkiai skaitomu ir painiu, kas gali lemti didesnę įstatymo taikymo klaidų tikimybę. Toks Direktyvos 2014/24/ES ir Direktyvos 2014/25/ES perkėlimas į nacionalinę teisę ypatingai būtų nenaudingas perkančiosioms organizacijoms, kurioms komunaliniam sektoriui skirtas reguliavimas yra visiškai neaktualus (valstybės ir savivaldybės institucijoms, mokykloms, darželiams ir kt., kurie nevykdo veiklos komunaliniame sektoriuje). Subjektas, kuris yra ir klasikinio sektoriaus perkančioji organizacija, ir komunalinio sektoriaus perkantysis subjektas, privalėtų pasirinkti ir viešiesiems pirkimams taikyti vienokias normas, pirkimams, susijusiems su komunalinio sektoriaus veikla, – kitokias. Esant dviem atskiriems įstatymams, to bus išvengta, nes pirkimą atliekantis subjektas, atsižvelgdamas į tai, kuriam sektoriui priskiriamas pirkimas, pasirinks vieną įstatymą ir juo vadovausis.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto iniciatorė – Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos Ūkio plėtros departamento Viešųjų pirkimų politikos skyrius (vedėja – Birutė Mačiunskienė, tel. 8 706 64 839, el. p. birute.maciunskiene@ukmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu viešuosius pirkimus reguliuoja Viešųjų pirkimų įstatymas, kuris buvo priimtas įgyvendinat 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvą 2004/17/EB dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo (toliau – Direktyva 2004/17/EB), 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvą 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (toliau – Direktyva 2004/18/EB) ir 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvą 2007/66/EB, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvas 89/665/EEB ir 92/13/EEB, dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo (toliau – Direktyva 2007/66/EB), ir kitas direktyvas.

Viešųjų pirkimų įstatymo taikymo sritis apima viešųjų pirkimų tvarką, viešųjų pirkimų subjektų teises, pareigas ir atsakomybę, viešųjų pirkimų kontrolę. Viešųjų pirkimų ginčų nagrinėjimo tvarką nustato Viešųjų pirkimų įstatymas kartu su Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso XXI¹ skyriumi. Siekiant aiškaus šio įstatymo srities suvokimo ir tinkamo taikymo jame yra apibrėžiamos pagrindinės viešuosiuose pirkimuose naudojamos sąvokos. Kaip laikomasi Viešųjų pirkimų įstatymo ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų, prižiūri viešųjų pirkimų politiką įgyvendinanti institucija – Viešųjų pirkimų tarnyba.

Viešųjų pirkimų įstatyme nustatytos taisyklės taikomos priklausomai nuo šio įstatymo 11 straipsnyje apibūdinamų tarptautinio pirkimo vertės ribų ir Viešųjų pirkimų įstatymo 2 straipsnio 15 dalyje numatytų mažos vertės pirkimo ribų, pagal kurias pirkimai priskiriami tarptautiniams, supaprastintiems arba mažos vertės pirkimams. Tarptautinio pirkimo vertės ribos nustatytos Direktyvoje 2004/17/EB ir Direktyvoje 2004/18/EB ir tikslinamos Europos Komisijos išleidžiamu reglamentu. Viešųjų pirkimų įstatymo 9 straipsnyje nustatoma numatomos pirkimo vertės apskaičiavimo tvarka. Pasiekus tarptautinio pirkimo vertės ribą, pirkimas yra aktualus ne tik tiekėjams, veikiantiems tam tikroje valstybėje narėje, bet ir visoje Europos Sąjungoje. Dėl šios priežasties valstybės narės įsipareigoja apie pirkimus, kurių vertės pasiekia tarptautinio pirkimo vertės ribas, skelbti Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje, prienamame kiekvienam suinteresuotam asmeniui. Taip skatinamas Europos Sąjungos bendros viešųjų pirkimų rinkos veikimas.

Viešųjų pirkimų įstatyme yra nustatytas skirtingas reguliavimas A ir B paslaugoms, t. y. Viešųjų pirkimų įstatymo 2 priedėlyje nurodytų B paslaugų pirkimai visais atvejais priskiriami supaprastintų pirkimų kategorijai neatsižvelgiant į pirkimo vertę. Perkančiosios organizacijos neturi pareigos apie šiuos pirkimus skelbti Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje, išskyrus tai, kad jos turi paskelbti skelbimą apie sudarytą B paslaugų pirkimo sutartį, jeigu supaprastinto pirkimo vertė viršija tarptautinio pirkimo vertės ribą. Taigi, B paslaugų pirkimai labiau orientuojami į valstybių narių vidaus rinką, darant prielaidą, kad jos nėra patrauklios užsienio tiekėjams.

Viešųjų pirkimų įstatymo 10 straipsnyje nustatytas baigtinis sąrašas atveju, kai šio įstatymo reikalavimai netaikomi. Nustatytos išimties prekių, darbų ar paslaugų pirkimams, kuriems taikomi specialūs informacijos apsaugos reikalavimai, tarptautiniai susitarimai, kitos valstybės narės nustatytos procedūros, nekilnojamųjų daiktų pirkimams, pirkimams, kuriems taikomas Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymas ir kt. Paslaugų pirkimo atveju taikomos išimties darbo sutartims, kai kurių finansinių paslaugų, Lietuvos banko teikiamų paslaugų, arbitražo ir taikinimo paslaugų, tam tikrų paslaugų, susijusių su radijo ir televizijos programomis, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros paslaugų pirkimams, taip pat paslaugų perkamų iš perkančiųjų organizacijų, turinčių išimtinę teisę teikti tas paslaugas, politinei kampanijai skirtos reklamos ir su ja susijusių paslaugų pirkimams. Taip pat nustatyta atskira kategorija išimčių, kurios taikomos tik komunalinio sektoriaus perkančiosioms organizacijoms.

Minėtame straipsnyje įtvirtinta Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje suformuota „vidaus sandorio“ išimtis, nustatanti, kad jeigu perkančioji organizacija sudaro sutartį su atskirą juridinio asmens statusą turinčiu subjektu, kurį ji kontroliuoja kaip savo pačios tarnybą ar struktūrinį padalinį ir kuriame ji yra vienintelė dalyvė (arba įgyvendina valstybės ar savivaldybės, kaip vienintelės dalyvės, teises ir pareigas), ir jeigu kontroliuojamas subjektas daugiau kaip 80 procentų pardavimo pajamų per paskutinius finansinius metus (arba per laiką nuo subjekto įsteigimo dienos, jeigu subjektas vykdė veiklą mažiau kaip vienus finansinius metus) gauna iš veiklos, skirtos perkančiosios organizacijos poreikiams tenkinti ar perkančiosios organizacijos funkcijoms atlikti, tokiu atveju ji gali netaikyti Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimų.

Remiantis viešųjų pirkimų direktyvų poveikio vertinimo rezultatais, pirmiau nurodytas atveju, kada viešųjų pirkimų taisyklės netaikomos, sąrašas turėtų būti patikslintas ir papildytas, atsižvelgiant į tam tikrų sričių specifinį pobūdį. Pavyzdžiui, reikėtų aiškiau apibrėžti finansinių paslaugų išimtį, papildyti vidaus sandorių išimtį, suformuluoti naujas teisinio atstovavimo paslaugų, paskolų, su gynyba ar saugumu susijusių pirkimų, keleivinių geležinkelių ir metro paslaugų, civilinės saugos paslaugų išimtis.

Viešųjų pirkimų įstatymo 12 straipsnyje apibūdinami pirkimų ypatumai – nurodomos tarptautiniams ir supaprastintiems pirkimams, taip pat komunalinio sektoriaus pirkimams, koncesijoms taikytinos Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos. Nustatomos taisyklės, taikytinos pirkimams, kai perkančioji organizacija tiesiogiai dotuoja daugiau kaip 50 procentų sutarties vertės. Viešųjų pirkimų įstatyme pateikti mišraus pirkimo ypatumai, kai Viešųjų pirkimų įstatymo 2 priedėlio B paslaugų sąrašė nurodytos paslaugos perkamos kartu su šio įstatymo 2 priedėlio A paslaugų sąrašė nurodytomis paslaugomis (12 straipsnis) ar kai kartu perkamos prekės, paslaugos, darbai (2 straipsnio 31 dalis). Vis dėlto trūksta detalių taisyklių, aiškiai apibrėžiančių mišrių pirkimo sutarčių sudarymo ypatumus.

Viešųjų pirkimų įstatymas (24 straipsnio 4 dalis) suteikia perkančiajai organizacijai teisę nustatyti specialias sutarties vykdymo sąlygas, siejamas su socialinės ir aplinkos apsaugos reikalavimais, jei jos atitinka Europos Sąjungos teisę. Atitinkamus reikalavimus perkančioji organizacija gali nustatyti apibrėždama techninę specifikaciją, tiekėjų kvalifikacijos reikalavimus, pirkimo sutarties vykdymo sąlygas. Socialiniai aspektai gali būti įtraukiami ir į pasiūlymų vertinimo kriterijus, į juos gali būti atsižvelgiama vertinant neįprastai mažos kainos pagrindimą. Nepaisant šių galimybių, manoma, kad viešieji pirkimai galėtų būti dar geriau naudojami palaikant aplinkos, socialinės apsaugos, darbo teisės politikos kryptis.

Viešųjų pirkimų įstatymo 15¹ straipsnyje nurodoma bendra pareiga perkančiosioms organizacijoms ne mažiau kaip 50% visų viešųjų pirkimų atlikti Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos (toliau – CVP IS) priemonėmis. Taip skatinami elektroniniai pirkimai, siekiama didesnio viešųjų pirkimų procedūrų skaidrumo ir efektyvumo, racionalaus viešųjų lėšų naudojimo, konkurencijos didinimo ir korupcijos viešuosiuose pirkimuose pasireiškimo galimybių mažinimo. Tačiau, norint dar veiksmingiau šiuos tikslus įgyvendinti, svarbus dar platesnis viešųjų pirkimų perkėlimas į elektroninę erdvę.

Siekiant spręsti žmonių su negalia integravimo į visuomenę ir darbo rinką problemas, Viešųjų pirkimų įstatyme yra įtvirtinta galimybė rezervuoti tarptautinius pirkimus neįgaliųjų socialinėms

įmonėms. Taip pat, siekiant socialiai pažeidžiamų asmenų palankesnių integravimosi į visuomenę ir darbo rinką sąlygų, šio įstatymo 91 straipsnyje numatyta pareiga perkančiosioms organizacijoms ne mažiau kaip 5 % nuo visų jų vykdomų supaprastintų pirkimų vertės skirti pirkimams iš neįgaliųjų socialinių įmonių, socialinių įmonių, įmonių, kuriose dirba daugiau kaip 50 procentų nuteistųjų, atliekančių arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes, įmonių, kurių dalyviai yra sveikatos priežiūros įstaigos ir kuriose darbo terapijos pagrindais dirba ne mažiau kaip 50 procentų pacientų.

Priešingai negu tarptautinius pirkimus, supaprastintus viešuosius pirkimus Viešųjų pirkimų įstatymas reguliuoja minimaliai. Perkančiosios organizacijos pačios pasitvirtina supaprastintų viešųjų pirkimų taisykles atsižvelgdamos į savo poreikius ir atliekamų pirkimų specifiką. Tokiose taisyklėse turi būti užtikrinami Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyti principai. Be to, Viešųjų pirkimų įstatyme nustatyta atskira supaprastintų pirkimų tvarka, kai šiuos pirkimus atlieka Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės, konsulinės įstaigos užsienyje ir Lietuvos Respublikos atstovybės prie tarptautinių organizacijų, taip pat kitos perkančiosios organizacijos, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniais, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė. Atskira supaprastintų pirkimų tvarka nustatoma ir literatūros, mokslo ir meno kūriniių autorių, atlikėjų ar jų kolektyvo paslaugų, taip pat mokslo, kultūros ir meno sričių projektų vertinimo ir pretendentų gauti teisės aktų nustatyta tvarka įsteigtas premijas veiklos šiose srityse vertinimo paslaugų supaprastintiems pirkimams. Šią tvarką patvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

Praktika parodė, kad toks skirtingas tarptautinių ir supaprastintų pirkimų reglamentavimas apsunkina Viešųjų pirkimų įstatymo taikymą ir padidina perkančiųjų organizacijų, tiekėjų bei kontroliuojančių institucijų klaidų tikimybę.

Viešųjų pirkimų įstatyme perkančiosioms organizacijoms nustatyta pareiga parengti ir patvirtinti einamaisiais biudžetiniais metais planuojamų atlikti viešųjų pirkimų planus ir paskelbti CVP IS šių planų suvestinę. Taip pat perkančiosios organizacijos savo tinklalapyje ir CVP IS privalo skelbti techninių specifikacijų projektus (išskyrus mažos vertės pirkimų atvejus) bei vertinti dėl jų gautas pastabas.

Viešųjų pirkimų skelbimai skelbiami Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje ir CVP IS, o skelbimai apie supaprastintą pirkimą – CVP IS. Neskelbiamų derybų atveju ar perkančiosios organizacijos taisyklėse nustatytais mažos vertės pirkimų atvejais reikalavimas dėl skelbimo apie pirkimą netaikomas. Pasibaigus tarptautiniam pirkimui, perkančioji organizacija Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje paskelbia skelbimą apie sudarytą pirkimo sutartį ar projekto konkurso rezultatus.

Kadangi viešumas yra svarbiausia viešųjų pirkimų skaidrumo prielaida, Viešųjų pirkimų įstatyme yra nustatyta pareiga perkančiosioms organizacijoms, laimėjusioms dalyvio pasiūlymą, sudarytą pirkimo sutartį ir pirkimo sutarties sąlygų pakeitimus, išskyrus informaciją, kurios atskleidimas prieštarautų teisės aktams arba teisėtiems tiekėjų komerciniams interesams arba trukdytų laisvai konkuruoti tarpusavyje, paskelbti CVP IS.

Viešųjų pirkimų įstatymas nustato pirkimo dokumentų ir techninės specifikacijos turinio reikalavimus, kuriais vadovaudamasi perkančiosios organizacijos rengia konkurso sąlygas. Pirkimo dokumentuose privalo būti nurodyta visa Viešųjų pirkimų įstatymo 24 straipsnyje pateikta informacija, išskyrus tam tikras išlygas neskelbiamų derybų ir supaprastintų pirkimų atvejais. Viešųjų pirkimų įstatymo 25 straipsnyje nustatytos techninių specifikacijų rengimo taisyklės, kurios sumažina tiekėjų diskriminavimo rizikos tikimybę. Perkančioji organizacija negali atmesti tiekėjo pasiūlymo, jeigu jis bet kokiomis perkančiajai organizacijai tinkamomis priemonėmis įrodo, kad jo pasiūlyti sprendimai yra lygiaverčiai ir atitinka techninėje specifikacijoje keliamus reikalavimus.

Viešųjų pirkimų įstatymo 28 straipsnyje nustatyti paraiškų ir pasiūlymų teikimo reikalavimai. Perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose turi nustatyti tikslų laiką, t. y. datą, valandą ir minutę, iki kurio tiekėjai gali pateikti savo paraiškas ar pasiūlymus. Tiekėjui draudžiama pateikti daugiau kaip vieną pasiūlymą pirkimui (arba jo daliai), išskyrus atvejus, kai perkančioji organizacija leidžia pateikti alternatyvius pasiūlymus. Alternatyvūs pasiūlymai gali būti leidžiami tik tuo atveju, kai taikomas ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus. Taip pat Viešųjų pirkimų įstatymas

reikalauja tiekėjų pasiūlymuose nurodyti subrangovus, subtiekėjus ar subteikėjus. Pažymėtina, kad subrangovo, subtiekėjo, subteikėjo sąvokos neapibrėžtos šiame įstatyme.

Viešųjų pirkimų įstatyme yra nustatyti paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminai, kurie nustatomi priklausomai nuo pasirinkto pirkimo būdo. Atsižvelgiant į tai, kad pagal dabartinį reglamentavimą pirkimui gali būti pateikiami spausdinti pasiūlymai, šio įstatymo 31 straipsnyje akcentuojama vokų su pasiūlymais atplėšimo procedūra. Elektroninio pirkimo atveju tai prilyginama susipažinimui su tiekėjų pateiktais pasiūlymais.

Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatomis reglamentuojama tiekėjų kvalifikacijos reikalavimų nustatymo, tiekėjų kvalifikacijos atitikimo pirkimo sąlygų reikalavimams tikrinimo ir vertinimo procedūros. Viešųjų pirkimų įstatymo 32 straipsnio 1 dalis įtvirtina pareigą perkančiajai organizacijai įsitikinti tiekėjo kompetencija, patikimumu ir pajėgumu vykdyti pirkimo sutartį. Tuo tikslu perkančioji organizacija nustato kvalifikacijos reikalavimus, susijusius su kandidatų ar dalyvių teise verstis atitinkama veikla, jų ekonomine ir finansine būkle, techniniu ir profesiniu pajėgumu, kokybės vadybos ir aplinkos apsaugos vadybos standartų taikymu, ir reikalauja, kad tiekėjai pateiktų atitinkamus keliamus reikalavimus pagrindžiančius dokumentus ir informaciją. Siekiant administracinės naštos mažinimo, numatyta, kad perkančioji organizacija negali reikalauti dokumentų ir informacijos, kurie perkančiajai organizacijai yra neatlygintinai prieinami Lietuvos registruose ir informacinėse sistemose. Viešųjų pirkimų įstatyme nustatyti privalomi (esant teistumui) ir galimi atvejai (pvz., esant rimtam profesiniam pažeidimui), kai tiekėjai pašalinami iš pirkimo. Kaip pakankamas įrodymas, pagrindžiantis aplinkybių, ribojančių dalyvavimą viešuosiuose pirkimuose, nebuvimą, yra teismo, valstybės įmonės Registrų centro ar kitos kompetentingos institucijos išduotas patvirtinantis dokumentas. Siekiant operatyviau įvertinti, ar tiekėjų kvalifikacija atitinka nustatytus reikalavimus, gali būti sudaryti oficialūs kvalifikacijos reikalavimus atitinkančių patvirtintų tiekėjų sąrašai.

Viešųjų pirkimų įstatymo 39 straipsnyje reglamentuojama viena iš pagrindinių viešųjų pirkimų procedūrų dalių – tiekėjų pateiktų pasiūlymų vertinimas ir palyginimas. Nustatomas draudimas keisti pasiūlymus, pasibaigus pasiūlymų pateikimo terminui. Perkančioji organizacija kilus neaiškumų dėl pasiūlymo, gali kreiptis į tiekėją su prašymu paaiškinti ar patikslinti pasiūlymą nekeičiant jo pateikto pasiūlymo. Vykdamas derybas, tiekėjas ir perkančioji organizacija derasi dėl kainos ir kitų pasiūlymo aspektų, dėl kurių derybas numato pirkimo sąlygos, tačiau pateikti galutiniai pasiūlymai ir derybų protokoluose užfiksuoti rezultatai negali būti keičiami. Minėtame straipsnyje taip pat nustatyti imperatyvūs atvejai, kada perkančioji organizacija privalo atmesti tiekėjo pasiūlymą. Siekiant, kad sutartys būtų sudaromos remiantis objektyviais kriterijais, kurie užtikrintų skaidrumo, nediskriminavimo ir lygiateisiškumo principų laikymąsi ir garantuotų, kad pasiūlymai būtų vertinami veiksmingos konkurencijos sąlygomis, Viešųjų pirkimų įstatyme nustatyti du galimi pasiūlymų vertinimo kriterijai: ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo ir mažiausios kainos. Priklausomai nuo pasirinkto pasiūlymų vertinimo kriterijaus pirkimą laimi pirmuoju numeriu pasiūlymų eilėje įrašytas tiekėjas, surinkęs daugiausiai ekonominio naudingumo balų, arba tiekėjas, pasiūlęs mažiausią kainą, kurio kvalifikacija ir pasiūlymas atitinka pirkimo dokumentų reikalavimus.

Viešųjų pirkimų įstatymo 40 straipsnyje įtvirtintas neįprastai mažos kainos institutas, užkertantis kelią tiekėjams siūlyti nepagrįstą neįprastai mažą kainą, už kurią jie negalėtų tinkamai įvykdyti pirkimo sutarties. Perkančioji organizacija privalo įsitikinti tiekėjo pasiūlymo pagrįstumu ir realumu prašydama pagrįsti neįprastai mažą pasiūlyme nurodytą kainą. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija apibrėžia pasiūlyme nurodytos prekių, paslaugų ar darbų neįprastai mažos kainos sąvoką. Tiekėjui nepagrindus neįprastai mažos kainos, perkančioji organizacija privalo atmesti tokį tiekėjo pasiūlymą.

Viešųjų pirkimų įstatymo 41 straipsnyje nustatyta perkančiosios organizacijos pareiga ne vėliau kaip per 5 darbo dienas raštu informuoti suinteresuotus kandidatus ir suinteresuotus dalyvius apie priimtus sprendimus (sudaryti pirkimo sutartį, sudaryti preliminariąją sutartį, dėl leidimo dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje), kartu pateikiant savo sprendimo argumentų santrauką, nurodant nustatytą pasiūlymų eilę, laimėjusį pasiūlymą, tikslų sutarties sudarymo atidėjimo terminą.

Tarptautinį pirkimą perkančioji organizacija gali atlikti atviro konkurso, riboto konkurso, konkurencinio dialogo, skelbiamų ir neskelbiamų derybų būdu. Atviro konkurso ar riboto konkurso būdu perkančioji organizacija turi teisę vykdyti pirkimą visais atvejais ir juose gali dalyvauti kiekvienas suinteresuotas tiekėjas. Atlikti pirkimą konkurencinio dialogo, skelbiamų derybų ir neskelbiamų derybų būdais perkančioji organizacija gali, kai yra tenkinamos Viešųjų pirkimų įstatyme nurodytos sąlygos. Dabartiniame reguliavime nėra aiškaus reikalavimo nurodyti konkrečias pirkimo sąlygas, dėl kurių nebūtų galima derėtis pirkimą vykdant skelbiamų derybų būdu. Pirmiau nurodyti pirkimo būdai vienodai taikomi visoms perkančiosioms organizacijoms – tiek centrinės valdžios institucijoms, tiek subcentrinėms perkančiosioms organizacijoms.

Atliekant viešuosius pirkimus gali būti naudojamos tokios priemonės kaip preliminarioji sutartis, elektroninis aukcionas, dinaminė pirkimo sistema. Klasikiniame sektoriuje preliminarioji sutartis sudaroma pagal Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimus, ne ilgesniam kaip 4 metų laikotarpiui. Preliminariosios sutarties pagrindu pagrindinė pirkimo sutartis sudaroma pagal įstatyme nustatytas taisykles atnaujinant arba neatnaujinant tiekėjų varžymosi. Dinaminė pirkimo sistema vykdoma atviro konkurso pagrindu reikalaujant iš tiekėjų pateikti orientacinius pasiūlymus. Ji sudaroma ne ilgesniam nei 4 metų laikotarpiui.

Viešųjų pirkimų įstatymas nustato pareigą perkančiosioms organizacijoms pirkti per centrinę perkančiąją organizaciją, kai jos elektroniniame kataloge siūlomos prekės, paslaugos ar darbai atitinka perkančiosios organizacijos poreikius. Centralizuoti pirkimai atliekami perkant prekes, paslaugas ar darbus iš centrinės perkančiosios organizacijos arba per ją.

Pirkimo sutartis sudaroma ne ilgesniam kaip 3 metų laikotarpiui, išskyrus Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytus atvejus. Viešųjų pirkimų įstatyme įtvirtintas bendras draudimas keisti pirkimo sutarties sąlygas, išskyrus išimtinius atvejus, kai tokiais sutarties sąlygų keitimais nepažeidžiami viešųjų pirkimų principai ir yra gautas Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimas. Viešojo pirkimo sutarties nutraukimui taikoma Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse nustatyta tvarka.

Viešųjų pirkimų įstatymo V skyrius kartus su Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso XXI¹ skyriumi nustato efektyvią ginčų nagrinėjimo sistemą, sudarančią galimybę tiekėjams dėl galbūt pažeistų teisių kreiptis į teismą, prieš tai pateikiant pretenziją perkančiajai organizacijai. Tačiau praktikoje perkančiosios organizacijos neretai kelia problemą, kad tiekėjai piktnaudžiauja jiems suteiktomis teisėmis reikšdami nepagrįstus skundus, kurie užvilkina viešųjų pirkimų procedūras, o tai stabdo investicinių projektų įgyvendinimą, kelia grėsmę prarasti Europos Sąjungos paramos lėšas. Kovai su nepagrįstais tiekėjų skundais gali būti naudojamos šios Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse nustatytos priemonės: pateikiant ieškinį tiekėjo mokamas dviejų šimtų aštuoniasdešimt devynių eurų dydžio žyminis mokestis (80 straipsnio 1 dalies 4 punktas); atsakovo nuostolių, galinčių atsirasti dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, atlyginimo užtikrinimas (146 straipsnio 1 dalis); atsakovo teisė reikalauti nuostolių dėl ieškovo prašymu taikytų laikinųjų apsaugos priemonių atlyginimo įsiteisėjus sprendimui, kuriuo ieškinys atmetamas (146 straipsnio 2 ir 3 dalys); iki penkių tūkstančių septynių šimtų devyniasdešimt dviejų eurų bauda asmeniui už piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis (95 straipsnis).

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Dėl įstatymo taikymo srities, pagrindinių sąvokų, klasifikacijos (Įstatymo projekto 1–3 straipsniai). Viešajame sektoriuje pasitelkiamos įvairių rūšių veiklos formos, todėl svarbu kuo aiškiau apibrėžti paties viešojo pirkimo sąvoką. Taigi, Įstatymo projekte naujai apibrėžiama viešojo pirkimo sąvoka. Viešųjų pirkimų taisyklės taikomos ne visoms viešųjų lėšų išleidimo formoms, o tik tomis, kuriomis sudarant viešąją sutartį už atlygį įsigijama prekių, paslaugų ar darbų. Tokio įsigijimo formos gali būti įvairios (pirkimas, nuoma ir kt.) ir nebūtinai reikalaujančios nuosavybės į daiktą perleidimo. Kartu atkreiptinas dėmesys, kad viešojo pirkimo sąvoka apima prekių, paslaugų ar darbų įsigijimą, įskaitant pirkimo procedūrų atlikimą ir sutarties įvykdymą.

Siekiant aiškiau apibrėžti viešųjų pirkimų taisyklių taikymo sritį ir atsižvelgiant į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) praktiką, Įstatymo projektu tikslinamos ir kitos

pagrindinės sąvokos: perkančioji organizacija, viešojo pirkimo–pardavimo sutartis, darbų viešojo pirkimo–pardavimo sutartis, paslaugų viešojo pirkimo–pardavimo sutartis, centralizuotų pirkimų veikla. Taip pat nustatoma naujų sąvokų: subcentrinė perkančioji organizacija, gyvavimo ciklas, nepriimtinas pasiūlymas, netinkama paraiška, netinkamas pasiūlymas, pagalbinė pirkimų veikla, viešojo pirkimo subtiekiimo sutartis ir kitos.

Remiantis ESTT byla *Korhonen ir kiti*, C-18/01 (51 dalis) perkančiosios organizacijos sąvoka papildyta paaiškinimu, kada subjekto veikla nelaikoma susijusia su viešojo intereso, kuris yra nepramoninio ir nekomercinio pobūdžio, tenkinimu, t. y. kuomet: 1) subjektas veikia įprastomis rinkos sąlygomis; 2) siekia pelno ir 3) jam pačiam tenka su jo veikla susiję nuostoliai. Vertinant, ar subjekto veikla skirta viešajam interesui, kuris yra nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio, tenkinti, reikia atsižvelgti į teisinių ir faktinių aplinkybių visumą, pavyzdžiui, kokios sąlygos dominavo steigiant subjektą ir kokiomis sąlygomis jis vykdo savo veiklą (ESTT bylos *Adolf Truley*, C-373/00, 66 dalis, ir *Korhonen ir kiti*, C-18/01, 48 dalis). Svarbu pažymėti ir tai, kad subjektai, vykdydantys nors ir mažą savo veiklos dalį, turinčią viešojo intereso, kuris yra nepramoninio ir nekomercinio pobūdžio, požymių (t. y. atitinkamai didžioji jų vykdomos veiklos dalis yra grynai komercinė), priskirtini perkančiosioms organizacijoms (ESTT byla *Mannesman Anlagenbau Austria ir kt.*, C-44/96, 25, 26 ir 31 dalys), jeigu jie atitinka ir kitus perkančiosios organizacijos kriterijus.

Atsižvelgiant į ESTT praktiką (byla C-399/98, *Ordine degli Architetti delle Province di Milano*, 76-81, 84-86 dalys bei byla C-220/05, *Jean Auroux*, 45 dalis), viešojo pirkimo–pardavimo sutarties sąvoka papildyta apibrėžtyje vartojamų žodžių „ekonominė nauda“ paaiškinimu. Minėtose bylose teigiama, kad viešųjų pirkimų sutartys yra atlygintinos sutartys, kurioms turi būti taikomos Europos Sąjungos direktyvos nepriklausomai nuo to, kokia forma atlyginama tiekėjams už jų suteiktas prekes, paslaugas ar darbus. Toks atlyginimas gali būti ne tik mokėjimas pinigine išraiška, bet ir, pavyzdžiui, teisė nemokėti mokesčių ar panaudoti griovimo darbų metu gautas medžiagas. Viešojo pirkimo sutarties atlygintinumas gali pasireikšti ir tiekėjo galimybe gauti pajamų iš trečiųjų asmenų.

Aiškinant darbų viešojo pirkimo–pardavimo sutarties sampratą, pažymėtina, kad tokios sutarties objektas gali būti labai įvairaus pobūdžio. Tai gali būti darbai, kuriuos atlikus sukuriamas naujas statinys (mokykla, tiltas, stadionas), arba darbai, kurių rezultatas – ne sukuriamas naujas savarankiškas statinys (pavyzdžiui, griovimo, remonto darbai, stogo rekonstrukcija). Taip pat darbų pirkimu bus laikomi atvejai, kai perkančioji organizacija perka statinio statybos darbus savo nuosavame sklype arba kai ji užsako, kad kitas statytojas pagal perkančiosios organizacijos reikalavimus savo sklype pastatytų statinį, kurį vėliau ji perimtų. Plačiau darbų viešojo pirkimo–pardavimo sutarties sąvoka aiškinama ESTT bylose, pavyzdžiui, *Ordine degli Architetti delle Province di Milano e Lodi* C-399/98, *Helmut Mueller GmbH* C-451/08.

Dėl viešųjų pirkimų taisyklių taikymo srities svarbu paaiškinti, kad Įstatymo projektas nedaro poveikio socialinės apsaugos teisės aktams. Taip pat jis neužkerta kelio valstybei pasirinkti, kaip organizuoti privalomųjų socialinių paslaugų arba kitų paslaugų (kaip antai pašto paslaugų) teikimą – ar jas teikti kaip bendrojo ekonominio intereso paslaugas ar kaip bendrojo intereso neekonominės paslaugas, ar kaip šių dviejų rūšių paslaugų derinį. Tikslinga paaiškinti, kad Įstatymo projektas netaikomas bendrojo intereso neekonominėms paslaugoms.

Įstatymo projektu neribojama nacionalinių ir vietos valdžios institucijų, įgyvendinančių viešąją politiką, teisė laisvai spręsti, laikantis Europos Sąjungos teisės, kaip apibrėžti bendrojo ekonominio intereso paslaugas, nustatyti jų taikymo sritį ir teiktinos paslaugos ypatybes, įskaitant visas su paslaugos kokybe susijusias sąlygas. Taip pat Įstatymo projektu nedaromas poveikis nacionalinių ir vietos valdžios institucijų įgaliojimams pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 14 straipsnį ir Protokolą Nr. 26 dėl bendrus interesus tenkinančių paslaugų, pridėtą prie SESV ir Europos Sąjungos sutarties (toliau – ES sutartis), teikti, pavesti teikti ir finansuoti bendrojo ekonominio intereso paslaugas. Galiausiai Įstatymo projektu nenagrinėjami bendrojo ekonominio intereso paslaugų finansavimo klausimai ir pagal Europos Sąjungos konkurencijos taisykles valstybės suteiktos paramos, visų pirma socialinėje srityje, sistemos.

Įstatymo projektu nustatoma, kad viešuosiuose pirkimuose taikoma klasifikacijos sistema pagal Bendrąjį viešųjų pirkimų žodyną (toliau – BVPŽ), nustatytą reglamentu (EB) Nr. 2195/2002.

Dėl pirkimo vertės (Įstatymo projekto 4–5 straipsniai). Įstatymo projekte išskiriamos tarptautinio, supaprastinto ir mažos vertės pirkimo ribos. Pagrindinės tarptautinio pirkimo vertės ribos nėra apibrėžiamos pačiame įstatyme – jos nustatytos Direktyvoje 2014/24/ES ir kas dvejus metus peržiūrimos Europos Komisijos bei skelbiamos Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje ir Centrinėje pirkimų informacinėje sistemoje. Tuo siekiama išvengti periodinio naujai priimto Viešųjų pirkimų įstatymo keitimo pasikeitus tarptautinio pirkimo vertės riboms. Socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų (sveikatos, švietimo, socialinių, kultūros ir pan.) tarptautinio pirkimo vertės riba yra fiksuota – 750 000 EUR ir ji nustatoma pačiame įstatyme.

Numatomos pirkimo vertės skaičiavimo tvarka iš principo nepasikeitė. Pagrindinė naujovė yra galimybė perkančiajai organizacijai atskirai skaičiuoti numatomą pirkimo vertę savo padaliniais, savarankiškai atsakantiems už pirkimus. Toks padalinys gali neturėti atskiro juridinio asmens statuso, tačiau turi savarankiškai priimti sprendimus dėl pirkimų ir juos savarankiškai atlikti, turėti atskirą biudžeto eilutę savo pirkimams, savarankiškai sudaryti pirkimo sutartis ir iš savo biudžeto apmokėti tas sutartis. Jeigu padalinių turinti perkančioji organizacija tik atlieka pirkimus decentralizuotai, tačiau jos padaliniai netenkina pirmiau aprašytų sąlygų, ji numatomą pirkimo vertę turi skaičiuoti visiems padaliniais bendrai.

Praktikoje kildavo neaiškumų dėl numatomos pirkimo vertės skaičiavimo indėlių atvejų. Nors reguliavimas šiuo klausimu nepakito, tačiau tikslinga paaiškinti, kad tokiais atvejais į numatomą pirkimo vertę nėra įtraukiama pati indėlio suma, o tik įtraukiami administravimo mokesčiai ar kiti mokesčiai bankui (kaip nustatyta Įstatymo projekto 4 straipsnio 12 dalies 2 punkte).

Dėl atvejų, kai įstatymo reikalavimai netaikomi (Įstatymo projekto 6–10 straipsniai). Pagrindiniai Viešųjų pirkimų įstatymo taikymo srities patikslinimai, susiję su šiomis patobulintomis arba naujai įtvirtintomis išimtimis: vidaus sandorių, pirkimų, susijusių su gynyba ar saugumu, teisinių, finansinių paslaugų, paskolų, keleivinių geležinkelių ir metro paslaugų, civilinės saugos paslaugų, politinių kampanijų paslaugų, tam tikrų pašto paslaugų pirkimų.

Atsižvelgiant į ESTT praktiką, Direktyvoje 2014/24/ES pirmą kartą sureguliuotos išimties vidaus sandoriams ir bendradarbiavimo sutartims. Šiame kontekste svarbios šios ESTT bylos dėl vidaus sandorių: *Teckal C–107/98, Stadt Halle ir RPL Lochau C–26/03, Parking Brixen C–458/03, Carbotermo C–340/04* ir šios ESTT bylos dėl bendradarbiavimo sutarčių: *Hamburg C–480/06, Ordine degli Ingegneri della Provincia di Lecce ir kt. C-159/11, Piepenbrock C-386/11*. Vadovaujantis teismų praktika, vien tai, kad abi susitarimo šalys yra viešojo sektoriaus institucijos, savaime nereiškia, jog viešųjų pirkimų taisyklės netaikomos. Tačiau viešųjų pirkimų taisyklių taikymas neturėtų riboti viešojo sektoriaus institucijų laisvės vykdyti joms pavestas viešųjų paslaugų teikimo užduotis naudojantis savo ištekliais, įskaitant galimybę bendradarbiauti su kitomis viešojo sektoriaus institucijomis.

Lietuva, naudodamasi valstybės narės diskrecijos teise perkelti ESTT sprendimus į savo nacionalinę teisę, jau ir anksčiau buvo įteisinsi vidaus sandorius. Direktyvoje 2014/24/ES vidaus sandorių koncepcija dar labiau išplėtotą – atsirado įvairesnių vidaus sandorio formų. Vidaus sandoriai galimi, kai perkančioji organizacija perka iš savo kontroliuojamo juridinio asmens, kuriame privataus kapitalo dalyvavimas leistinas tik išimtiniais atvejais (t. y. kai privataus kapitalo dalyvavimas privalomas pagal nacionalinius teisės aktus, atitinkančius Europos Sąjungos steigiamąsias sutartis, ir jis nesuteikia kontrolės, blokavimo ar lemiamos įtakos sprendimams teisės) ir kurio daugiau kaip 80 procentų veiklos skiriama kontroliuojančiai perkančiajai organizacijai. Vidaus sandoriai leistini ir tada, kai kontroliuojama perkančioji organizacija perka iš kontroliuojančio subjekto arba iš kito tos pačios perkančiosios organizacijos kontroliuojamo subjekto, arba kai perkančioji organizacija juridinį asmenį kontroliuoja bendrai kartu su kitomis perkančiosiomis organizacijomis.

Vidaus sandorių instituto įtvirtinimas sukuria nemažai pranašumų. Sudaromos palankesnės sąlygos perkančiųjų organizacijų investicijoms, užtikrinama didesnė sudarytų vidaus sandorių vykdymo kontrolė ir palankesnės perkančiųjų organizacijų įsteigtų įmonių funkcionavimo sąlygos (ypač tai aktualu savivaldybių įmonėms). Tačiau vidaus sandorių taikymas praktikoje sulaukia ir nemažai

kritikos. Dėl vidaus sandorių gali sumažėti viešųjų pirkimų skaidrumas, konkurencija, efektyvumas (galimi pirkimai didesnėmis nei rinkos kainomis) ir tai lemtų neigiamas pasekmes vartotojų gerovei. Gali susidaryti prielaidos monopolijoms ir konkurencijos teisės pažeidimams, gali būti dirbtinai palaikomas neefektyviai veikiančių perkančiųjų organizacijų įsteigtų ir kontroliuojamų įmonių egzistavimas.

Atsižvelgiant į galimas prieštaringas vidaus sandorių įteisinimo pasekmes, nutarta Įstatymo projekte susiaurintai perkelti atitinkamas Direktyvos 2014/24/ES nuostatas. Įstatymo projekte visiškai uždraudžiamas privataus kapitalo dalyvavimas vidaus sandoriuose ir jie leidžiami išskirtinai tarp tų subjektų, kurie abu turi perkančiosios organizacijos statusą. Be to, nustatoma papildoma direktyvoje nenurodyta sąlyga, kad vidaus sandorį galima sudaryti tik tada, kai jį sudarius prekės, paslaugos ir darbai būtų įsigijami efektyviau nei sudarius pirkimo sutartį vadovaujantis šio įstatymo reikalavimais. Galiausiai, siekiant sukurti sąlygas vidaus sandorių sudarymo priežiūrai, perkančioji organizacija įpareigojama viešinti Centrinėje pirkimų informacinėje sistemoje daugiau informacijos apie juos – metiniuose pirkimų planuose nurodyti planuojamus sudaryti vidaus sandorius, paskelbti dokumentą pagrindžiantį sprendimą sudaryti vidaus sandorį, pavišinti sudarytą vidaus sandorį.

Šalia vidaus sandorių Direktyvoje 2014/24/ES nustatyta ir visiškai nauja viešojo sektoriaus subjektų horizontaliojo bendradarbiavimo forma. Tai išimtis, taikoma perkančiųjų organizacijų tarpusavio susitarimams, kurių tikslas teikti bendrai joms priskirtą paslaugą siekiant viešojo intereso tikslų, pavyzdžiui, vietos valdžios institucijoms priskirtas privalomas ar savanoriškas užduotis, konkrečioms įstaigoms pagal viešąją teisę pavestas teikti paslaugas. Horizontaliojo bendradarbiavimo sutarties šalys nebūtinai turi teikti identišką paslaugą – tai gali būti ir viena kitą papildančios paslaugos. Atviroje rinkoje tokios perkančiosios organizacijos gali vykdyti mažiau nei 20 procentų veiklą, kurios patenka į bendradarbiavimo sutarties objektą. Įstatymo projekte atsisakyta įtvirtinti šią išimtį siekiant išvengti galimo piktnaudžiavimo ir neigiamų pasekmių konkurencijai. Manytina, kad griežtesnė Lietuvos pozicija, priėmus sprendimą neperkelti į nacionalinę teisę išimties dėl bendradarbiavimo sutarčių, nesutrukdytų tinkamai įgyvendinti Direktyvos 2014/24/ES, o tik dar labiau padės pasiekti vieną iš pagrindinių jos tikslų užtikrinti skaidrumą ir konkurenciją viešuosiuose pirkimuose.

Viešųjų pirkimų taisyklės neturėtų būti taikomas teisinėms paslaugoms, kurias teikia advokatas, atstovaudamas ar teikdamas konsultacijas dėl atstovavimo arbitražo, taikinimo, teisminiame procese. Taip pat įstatymas netaikytinas tam tikroms notarų teikiamoms paslaugoms, teisinėms paslaugoms, kurių teikėjus skiria teismas ar tribunolas (patikėtiniai, globėjai (rūpintojai)) ar kurios susijusios su viešosios valdžios (kaip ji apibrėžta SESV 51 straipsnyje ir ES sutarties 45 straipsnyje) funkcijų atlikimu. Tokias teises paslaugas paprastai teikia įstaigos ar asmenys, kurie skiriami arba atrenkami tokiu būdu, kuris viešųjų pirkimų taisyklėmis negali būti reglamentuojamas.

Paiškinant finansinių paslaugų išimtį nurodyta, kad vartojama finansinių priemonių sąvoka turi būti suprantama taip, kaip ji apibrėžta Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatyme, kuris įgyvendina 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2004/39/EB dėl finansinių priemonių rinkų, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvas 85/611/EEB, 93/6/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/12/EB bei panaikinančią Tarybos direktyvą 93/22/EEB. Papildomai nustatyta, kad įstatymas netaikomas veiksams, atliekamiems su neseniai įsteigtu Europos finansinio stabilumo fondu ir Europos stabilumo mechanizmu.

Nauja išimtis paskoloms leidžia netaikyti viešųjų pirkimų taisyklių paskoloms, susijusioms ar nesusijusioms su vertybinių popierių arba kitų finansinių priemonių emisija, pardavimu, pirkimu ar perleidimu.

Įteisinama keleivinių geležinkelių ir metro paslaugų išimtis siekiant aiškiau apibūdinti Įstatymo projekto santykį su 2007 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1370/2007 dėl keleivinio geležinkelių ir kelių transporto viešųjų paslaugų ir panaikinančiu Tarybos reglamentus (EEB) Nr. 1191/69 ir (EEB) Nr. 1107/70, kuris taikomas minėtų paslaugų pirkimams. Reiktų priminti, kad pagal minėto reglamento 5 straipsnio 1 dalį keleivinio transporto autobusais ar tramvajais paslaugų pirkimams viešųjų pirkimų taisyklės lieka galioti.

Viešųjų pirkimų taisyklės netaikytinos ne pelno siekiančių organizacijų ar asociacijų teikiamoms civilinės gynybos, civilinės saugos ir ekstremalių situacijų prevencijos paslaugoms, nes tų organizacijų ypatingą pobūdį būtų sunku išsaugoti, jeigu paslaugos teikėją reikėtų pasirinkti pagal įstatymo nuostatas. Vis dėlto ši išimtis negalioja pacientų vežimui skirtoms greitosios pagalbos paslaugoms. Šioje situacijoje svarbu paaiškinti, kad BVPŽ grupė 601 „Sausumos transporto paslaugos“ neapima greitosios pagalbos paslaugų, kurios patenka į BVPŽ klasę 8514. Pacientų vežimui skirtos greitosios pagalbos paslaugos, kurių BVPŽ kodas yra 85143000-3, patenka tarp socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų, kurių pirkimams taikomas liberalesnis reguliavimas.

Viešųjų pirkimų reguliavimas taip pat netaikomas politinių partijų atliekamoms reklaminių kampanijų, propagandinių filmų ir vaizduojamųjų gamybos paslaugoms, nes tai yra neatsiejamai susiję su paslaugų teikėjo politinėmis pažiūromis, todėl jie atrenkami tokiu būdu, kuris negali būti reguliuojamas viešųjų pirkimų taisyklėmis.

Įstatymo projekte nustatyta nauja išimtis perkančiosioms organizacijoms, veikiančioms pašto paslaugų sektoriuje ir atliekančioms šioms paslaugoms teikti reikalingus pirkimus: 1) saugiam koduotų dokumentų perdavimui elektroninėmis priemonėmis, registruoto elektroninio pašto perdavimui ir pan.; 2) finansinėms paslaugoms, kurių BVPŽ kodai yra nuo 66100000-1 iki 66720000-3 (pvz., pinigų siuntimas pašto perlaidomis ir pašto *žiro* pervedimai); 3) filatelinėms paslaugoms; 4) logistikos paslaugoms. Tokia išimtis nustatyta, atsižvelgiant į tai, kad komunalinio sektoriaus Direktyva 2014/25/ES nebetaikoma pirkimams, kurie reikalingi minėtoms paslaugoms teikti. Įstatymo projekte įtvirtintos atitinkamos išimtys siekiant, kad ir Viešųjų pirkimų įstatymas nebūtų taikomas pirkimams, skirtiems minėtoms veiklos vykdyti, kai tokius pirkimus atlieka klasikinio sektoriaus kriterijus atitinkančios perkančiosios organizacijos, veikiančios pašto paslaugų srityje.

Dėl pirkimų ypatumų (Įstatymo projekto 11–16 straipsniai). Įstatymo projekte perkeliama Direktyvoje 2014/24/ES nustatytos išsamios taisyklės dėl mišrių pirkimo sutarčių sudarymo ypatumų. Jeigu mišrios pirkimo sutarties dalys dėl objektyvių priežasčių, susijusių su pirkimo objekto techninėmis ir (ar) ekonominėmis ypatybėmis, yra neatskiriamos, tuomet ši sutartis sudaroma pagal taisyklės, taikytinas pagrindiniam sutarties objektui. Kai mišrios sutarties dalys yra objektyviai atskiriamos, perkančioji organizacija visada gali atlikti atskirus pirkimus skirtingoms sutarties dalims ir taikyti toms dalims būdingas pirkimų taisykles. Tačiau jeigu perkančioji organizacija tokias objektyviai atskiriamas sutarties dalis nori sujungti ir atlikti vieną pirkimą, tai ji bendram pirkimui turi taikyti viešųjų pirkimų taisyklės, jeigu jos būtų taikomos atliekant savarankišką pirkimą bent dėl vienos sutarties dalies (išskyrus atvejus, kai patenka gynybos ar saugumo aspektai).

Vertinant, ar mišrios sutarties dalys yra atskiriamos, nagrinėjamas kiekvienas atvejis atskirai ir vadovaujama ESTT sprendimais bylose *Gestion Hotelera C–331/92*, *Loutraki C–145/08* ir *C–149/08*, *Mehiläinen C–215/09*. Nustatant, koks yra pagrindinis mišrios sutarties objektas, kai perkami darbai ir prekės arba darbai ir paslaugos, vadovaujama ESTT sprendimais bylose *Köln Messe C-536/07*, *Legge Merloni C–412/04*, *Auroux C–220/05*.

Specialios taisyklės taikomos mišrioms sutartims, apimančioms gynybos ir saugumo aspektus arba į SESV reguliavimą patenkančias sutarties dalis. Tokiais atvejais galima netaikyti viešųjų pirkimų taisyklių, jeigu mišrios sutarties sudarymas pagrįstas objektyviomis priežastimis ir tuo nėra siekiama išvengti Viešųjų pirkimų įstatymo ar Viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo taikymo.

Viešųjų pirkimų taisyklės netaikomos tais atvejais, kai esminių valstybės saugumo interesų negalima apsaugoti kitomis priemonėmis nei šio įstatymo reikalavimų netaikymas. Sprendimą, ar yra minėtos aplinkybės, priims Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Tokiems ypatingiems pirkimų atvejams taisyklės nenustatomos, tačiau perkančioji organizacija turėtų užtikrinti, kad prekės, paslaugos ar darbai būtų įsigyti racionaliai naudojant tam skirtas lėšas ir laikantis proporcingumo principo.

Dėl bendrųjų taisyklių (Įstatymo projekto 17–24 straipsniai). Įstatymo projekte, kaip ir Direktyvoje 2014/24/ES, ypatingas dėmesys skiriamas aplinkos apsaugos, socialinių, darbo teisės reikalavimų integravimui viešuosiuose pirkimuose. Perkančiosios organizacijos turi siekti, kad tiekėjai ir jų subteikėjai laikytųsi aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nustatytų Europos

Sąjungos, nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir tarptautinėse konvencijose, galiojančiose toje vietoje, kur teikiamos paslaugos ar atliekami darbai. Šie reikalavimai turi būti suderinami su pagrindiniais Europos Sąjungos teisės principais, nediskriminuoti kitų valstybių narių tiekėjų ir darbuotojų bei užtikrinti jiems lygias galimybes. Taip pat jie turi atitikti Garantijų komandiruotiems darbuotojams įstatymo nuostatas.

Aplinkos apsaugos, socialinių, darbo teisės nuostatų laikymasis tikrinamas atitinkamose pirkimo procedūros stadijose, apibrėžiant bendruosius tiekėjų atrankos ar pasiūlymų vertinimo principus, įskaitant reikalavimus dėl tiekėjų pašalinimo, neįprastai mažos pasiūlytos kainos pagrindimo, techninių specifikacijų, ir nustatant sutarties vykdymo sąlygas. Svarbu pažymėti, kad tokie kriterijai visada turi būti susiję su pirkimo objektu, todėl jie negali būti orientuoti tik į bendrąją tiekėjo įmonės socialinės atsakomybės ar poveikio aplinkai atsakomybės politiką. Pavyzdžiui, vertinant pasiūlymus pagal kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų galima skirti didesnę balą tiekėjui, kuris įsipareigoja įtraukti nepalankioje padėtyje esančius asmenis (bedarbius, neįgaliuosius ar pan.) vykdydamas konkrečią sutartį. Tačiau didesnio balo negalima skirti vien už tai, kad tiekėjo įmonė laikosi socialinės atsakomybės politikos, nes aprūpina savo darbuotojus jų vaikams skirtu darželiu ar suteikia jiems laisvą darbo grafiką, nes tokie kriterijai nėra susiję su konkrečios sutarties vykdymo sąlygomis. Kitas socialinio kriterijaus taikymo pavyzdys būtų, pasirinkus kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų, vertinti, kiek tiekėjo siūlomas atlyginimas pirkimo sutartį vykdysiantiems darbuotojams viršija jo arba ūkio subjekto, kurio pajėgumais remiamasi, kilmės šalyje nustatytą minimalų darbo užmokestį. Kuo daugiau tiekėjo pasiūlytas atlyginimas darbuotojams viršija minimalų užmokestį, tuo didesnis balas skiriamas. Taikant tokį socialinį kriterijų siekiama, kad tiekėjai mokėtų padorų atlygį savo darbuotojams, vykdantiems sudarytą viešojo pirkimo sutartį.

Perkančioji organizacija galės pasirinkti, ar socialinius, aplinkos apsaugos, darbo teisės kriterijus vertinti kaip tiekėjų pasiūlymų vertinimo, ar kaip sutarties vykdymo sąlygas. Tarp šių pasirinkimo galimybių yra vienas esminis skirtumas. Jeigu perkančioji organizacija socialinį kriterijų vertina kaip pasiūlymų vertinimo kriterijų, tai reiškia, kad ji nesiekia visišką garantijos, kad vykdant sutartį bus laikomasi to kriterijaus. Tokiu atveju pirkimo laimėtoją gali nulemti aukštesnis kitų kriterijų (kainos, kokybės, sutartį vykdysiančių darbuotojų kvalifikacijos) įvertinimas, o laimėtojo pasiūlymui priskirtas socialinio kriterijaus balas gali būti labai žemas arba net nulinis. Jeigu perkančioji organizacija socialinį kriterijų vertina kaip sutarties įvykdymo sąlygą, tai ji bus visiškai garantuota, kad pirkimo laimėtojas turės laikytis to kriterijaus vykdydamas pirkimo sutartį.

Tiekėjo pasiūlymą privaloma atmesti, jeigu jis pasiūlė neįprastai mažą kainą dėl to, kad pažeidė teisės aktuose nustatytus aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimus. Pavyzdžiui, jeigu tiekėjo pasiūlyme nurodyta kaina yra pernelyg maža dėl to, kad jis savo darbuotojams numatė mokėti žemesnį atlygį nei jo kilmės šalyje patvirtintas oficialus minimalus atlygis, tai jo pasiūlymas privalės būti atmetamas. Tokia griežta sankcija taikoma dėl dvejopo pažeidimo pobūdžio – pažeidžiamos ne tik privalomos teisės normos, bet kartu taikomas ir socialinis dempingas darbuotojams mokant per mažą atlyginimą. Kita vertus, Įstatymo projekte nustatyta tik galimybė, bet ne prievolė atmesti tiekėjo pasiūlymą, kai jame nesilaikyta aplinkos apsaugos, socialinių, darbo teisės aktų, tačiau kartu nėra siūloma neįprastai maža kaina. Ši situacija skiriasi tuo, kad faktiškai dar nebuvo minėtų teisės aktų pažeidimo – jis atsirastų tik sudarius sutartį, todėl dar išlieka galimybė atitaisyti situaciją vykdant sutartį.

Siekiant sudaryti galimybes perkančiajai organizacijai ne tik skaidriai atlikti pirkimus, bet ir tai parodyti visuomenei ar kitoms institucijoms, nustatoma kad perkančioji organizacija gali pasikviesti viešojo pirkimo komisijos posėdžiuose stebėtojo teisėmis dalyvauti valstybės ir savivaldybių institucijų ar įstaigų ir visuomenės atstovus. Tokiu atveju perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose privalės nurodyti, kad į viešojo pirkimo komisijos posėdžius kviečiami dalyvauti stebėtojai, bei aptarti jų dalyvavimo sąlygas. Viešojo pirkimo posėdžius stebėti norintys asmenys turės pateikti atstovaujamo subjekto įgaliojimą.

Viešųjų pirkimų perkėlimas į elektroninę erdvę padeda sutaupyti viešųjų lėšų, pagerina pirkimų rezultatus, sumažina klaidų tikimybę. Siekiant elektroninių pirkimų plėtros Įstatymo projekte nustatoma,

kad viešųjų pirkimų skelbimai ir kiti pirkimo dokumentai, tiekėjų pasiūlymai, paraiškos, pasiūlymai, sprendiniai, projekto konkursų planai ir projektai turi būti pateikiami elektronine forma per Centrinę pirkimų informacinę sistemą. Šis reikalavimas galės būti netaikomas tik išimtiniais pagrįstais atvejais, kai jo įgyvendinimas pareikalautų visuotinai neprieinamos įrangos ar rinkmenų formatų, specialios biuro įrangos (pavyzdžiui, plačiaformačių spausdintuvų) naudojimo ar taip būtų atskleista slapta informacija. Tais atvejais, kai dokumentų negalima perduoti elektroninėmis priemonėmis, naudojamasi pašto paslaugos teikėjų ar kitų tinkamų vežėjų (tai apima ir dokumentų įteikimą asmeniškai) paslaugomis arba derinamos skirtingos priemonės (pašto paslaugos teikėjų ar kitų tinkamų vežėjų paslaugos, elektroninės priemonės).

Vykdamas pirkimo sutartis pridėtinės vertės mokesčio sąskaitos faktūros, sąskaitos faktūros, kreditiniai ir debetiniai dokumentai bei avansinės sąskaitos turi būti teikiamos naudojantis informacinės sistemos „E. sąskaita“ priemonėmis, išskyrus Įstatymo projekte nustatytus atvejus, kai viešojo pirkimo sutartys gali būti sudaromos žodžiu.

Pagrindiniai viešųjų pirkimų dokumentai, tiekėjų paraiškos, pasiūlymai, susidomėjimo patvirtinimai, sprendiniai, projekto konkursų planai ir projektai, pretenzijos teikiami tik raštu. Kitais atvejais leidžiama bendrauti ir keistis informacija žodžiu, tačiau su sąlyga, kad toks bendravimas, turintis įtakos pasiūlymų turiniui ir jų vertinimui, įforminamas dokumentuose ar garso įrašuose. Tai svarbu siekiant užtikrinti skaidrumą ir galimybę patikrinti, ar pirkimo procedūros metu buvo laikomasi lygiateisiškumo principo.

Įstatymo projekte numatyta priemonių, apsaugančių nuo nesąžiningos verslo praktikos, kai pasireiškia interesų konfliktai, favoritizmas, korupcija. Pirkimo procedūroje dalyvaujantys perkančiosios organizacijos darbuotojai ar įtaką sprendimams galintys daryti administracijos darbuotojai (net ir nedalyvaudami pačioje pirkimo procedūroje) gali turėti tiesioginį ar netiesioginį finansinį, ekonominį ar kitokio pobūdžio asmeninį suinteresuotumą, galintį daryti neigiamą įtaką pirkimo procedūroje priimamų sprendimų nešališkumui ir nepriklausomumui. Todėl perkančioji organizacija turi imtis priemonių dėl esamų, galimų ar preziumuojamų interesų konfliktų su pirkime dalyvaujančio tiekėjo darbuotojais – užkirsti kelią tokiems interesų konfliktams, juos nustatyti ar pašalinti, o jeigu padėties negalima ištaisyti kitomis priemonėmis, – pašalinti iš pirkimo patį tiekėją. Visos priemonės, kurių buvo imtasi dėl interesų konfliktų, pateikiamos pirkimo procedūros ataskaitoje.

Užimtumas profesinėje srityje padeda integruotis į visuomenę ir yra svarbus veiksnys užtikrinant lygias galimybes visiems. Šiuo požiūriu svarbus socialinis verslas (socialinės įmonės, neįgaliųjų socialinės įmonės, remiamų asmenų užimtumo rėmimo priemonės (pavyzdžiui, Vyriausybės, ministerijos ir kitos valstybės institucijos, savivaldybių institucijos ir užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančios įstaigos remiamų asmenų užimtumo rėmimo priemonės)), kurio vienas svarbiausių tikslų yra integruoti į darbo rinką nepalankioje padėtyje esančius asmenis. Aiškinant sąvokos „nepalankioje padėtyje esantys asmenys“ aprėptį turėtų būti vadovaujama 2014 m. birželio 17 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 651/2014, kuriuo tam tikrų kategorijų pagalba skelbiama suderinama su vidaus rinka taikant Sutarties 107 ir 108 straipsnius, nuostatomis. Visų pirma nepalankioje padėtyje esančiais asmenimis laikytini neįgalieji, bedarbiai, socialinėje atskirtyje esantys, grįžę ar esantys laisvės atėmimo vietose, priklausantys nuo psichiką veikiančių medžiagų asmenys. Socialiniu verslu užsiimančios įmonės gali būti nepajėgios laimėti viešųjų pirkimų įprastomis rinkos sąlygomis, todėl Įstatymo projekte suteikiama teisė perkančiosioms organizacijoms rezervuoti tam tikrus pirkimus ar jų dalį socialiniu verslu užsiimančioms įmonėms. Be to, supaprastintuose pirkimuose nustatoma pareiga rezervuoti ne mažiau kaip 2 procentus pirkimų nuo visų per kalendorinius metus įvykdytų supaprastintų pirkimų vertės tokioms įmonėms.

Įstatymo projekto atskirame straipsnyje aptariama tarptautinių, supaprastintų ir mažos vertės pirkimų atlikimo tvarka. Pažymėtina, kad Direktyvos 2014/24/ES poveikio vertinimo metu atlikta kiekybinė analizė atskleidė, kad paslaugos socialinėje, sveikatos ar švietimo srityse dėl savo specifikos yra patrauklios užsienio tiekėjams tik tada, kai jų vertė viršija 750 000 EUR. Todėl apie tokius pirkimus ir jų metu sudarytas sutartis perkantysis subjektas turės paskelbti tarptautiniu lygiu per Europos Sąjungos oficialiųjų leidinių biurą. Tačiau socialinės ir kitos specialiosios paslaugos paprastai teikiamos

ypatingomis aplinkybėmis, kurios valstybėse narėse skiriasi dėl skirtingų administracinių, organizavimo ir kultūrinių aplinkybių. Atsižvelgiant į tai, valstybėms narėms suteikiama plati diskrecija ir joms pačioms leidžiama apsibrėžti ir taikyti tokiems pirkimams specialias taisykles, kurios užtikrintų pagrindinius skaidrumo ir lygiateisiškumo principus.

Supaprastintiems ir socialinių bei kitų specialiųjų paslaugų (sveikatos, švietimo, kultūros srityje) pirkimams Įstatymo projekte nustatytos iš esmės vienodos taisyklės kaip ir tarptautiniams pirkimams, išskyrus tai, kad visoms perkančiosioms organizacijoms (o ne tik subcentrinėms perkančiosioms organizacijoms) leidžiama naudoti išankstinį informacinį skelbimą kaip kvietimą dalyvauti ribotame konkurse ar skelbiamose derybose, nustatomi trumpesni paraiškų ir pasiūlymų pateikimo terminai supaprastintuose pirkimuose, visais atvejais leidžiama pasirinkti skelbiamas derybas, nustatoma daugiau neskelbiamų derybų atvejų supaprastintuose pirkimuose, nustatomos liberalesnės taisyklės dėl pirkimo objekto skaidymo į dalis. Manytina, kad vienodas tarptautinių ir supaprastintų pirkimų reguliavimas palengvins įstatymo taikymą perkančiosioms organizacijoms, tiekėjams ir priežiūrą atliekančioms institucijoms. Tiekėjams ir priežiūrą atliekančioms institucijoms nebereikės perprasti daugelio skirtingų perkančiųjų organizacijų pasitvirtintų supaprastintų pirkimų taisyklių, sumažės klaidų tikimybė atliekant viešųjų pirkimų procedūras.

Į Įstatymo projektą neperkeltas Direktyvos 2014/24/ES 77 straipsnis, pagal kurį valstybėms narėms numatyta galimybė tam tikrus sveikatos, socialinių, kultūros paslaugų pirkimus rezervuoti įmonėms, kurių tikslas vykdyti viešosios paslaugos uždavinį, kurių pelnas naudojamas tik įmonės tikslams ir jos valdyme aktyviai dalyvauja darbuotojai. Tokio statuso įmonės nesureguliuotos Lietuvos teisėje, todėl nuostatos dėl pirkimų rezervavimo tokioms įmonėms nėra aktualios.

Mažos vertės pirkimus perkančiosios organizacijos turės atlikti pagal Viešųjų pirkimų tarnybos patvirtintas taisykles. Jiems taikomi lankstesni reikalavimai. Be to, atsižvelgiant į užsienyje esančių ir veikiančių Lietuvos perkančiųjų organizacijų (Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės, konsulinės įstaigos ir kt.) specifiką, joms nustatoma atskira supaprastintų pirkimų tvarka. Pagal atskirą tvarką taip pat bus atliekami ir ypatingos svarbos tarptautiniams renginiams, kurių sąrašą patvirtins Lietuvos Respublikos Vyriausybė, organizuoti reikalingų prekių, paslaugų ar darbų supaprastinti pirkimai. Šią atskirą supaprastintų pirkimų tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

Įstatymo projekte atsisakyta atskiros supaprastintų pirkimų tvarkos kultūros ir meno srities pirkimams. Poreikio nustatyti atskirą tvarką šiems pirkimams neliko Įstatymo projekte supaprastinus neskelbiamų derybų vykdymą ir ataskaitų už šiuo pirkimo būdu atliktas pirkimo procedūras teikimą. Taip pat Įstatymo projekte išspręstas kultūros ir meno srities pirkimuose ypač aktualus klausimas dėl pirkimo sutarčių, sudarytų su fiziniais asmenimis, viešinimo, t. y. atsižvelgiant į tai, kad asmens atlyginimo paskelbimas prieštarauja asmens duomenų apsaugos teisės aktams, atsisakyta reikalavimo viešinti fizinio asmens pateiktą pasiūlymą ir su juo sudarytą pirkimo sutartį.

Dėl pirkimo planavimo ir pasirengimo pirkimui (Įstatymo projekto 25–28 straipsniai). Įstatymo projekte išlieka anksčiau galiojusios nacionalinės nuostatos dėl metinių pirkimų planų sudarymo ir jų viešinimo. Taip pat perkančiosios organizacijos galės (tačiau neprivalės, kaip buvo anksčiau) skelbti techninių specifikacijų projektus bei vertinti dėl jų gautas pastabas. Papildomai iš Direktyvos 2014/24/ES perkeliama išankstinių rinkos konsultacijų galimybė. Tai reiškia, kad, siekdama kokybiškesnių pirkimų, perkančioji organizacija gali konsultuotis su nepriklausomais ekspertais, institucijomis, rinkos dalyviais dėl pirkimų planavimo, atlikimo, pirkimo dokumentų rengimo. Tokios konsultacijos turi vykti nepažeidžiant tiekėjų konkurencijos, nediskriminavimo, skaidrumo principų. Pirkime nedraudžiama dalyvauti tiekėjui, kuris padėjo jam pasirengti, tačiau jeigu jo dalyvavimas pažeidžia tiekėjų konkurenciją ir to neįmanoma atitaisyti mažiau intervencinėmis priemonėmis, tokio tiekėjo pasiūlymas atmetamas.

Siekiant padidinti konkurenciją viešuosiuose pirkimuose, paskatinti smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių dalyvavimą, perkančiosios organizacijos įpareigojamos skaidyti tarptautinio pirkimo objektą į dalis. Toks skaidymas gali būti atliekamas kiekybiniu pagrindu – kad pirkimo sutarties apimtis atitiktų smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių pajėgumus, kokybiniu pagrindu – kad būtų atsižvelgiama į

smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių specializaciją ir jų veiklos sektorių, ar pagal skirtingus pirkimo objekto įgyvendinimo etapus. Neskaityti tarptautinio pirkimo objekto į dalis perkančioji organizacija gali tik tada, kai dėl skaidymo sumažėtų tiekėjų konkurencija, pirkimo sutarties vykdymas taptų per daug brangus ar sudėtingas techniniu požiūriu, atsirastų būtinybė koordinuoti skirtingus pirkimo objekto dalių tiekėjus ir tai trukdytų tinkamai vykdyti pirkimo sutartį. Apie sprendimą neskaityti tarptautinio pirkimo objekto į dalis nurodoma pirkimo dokumentuose.

Tam tikrais atvejais, siekdamas užtikrinti didesnę konkurenciją ar patikimesnę sutarties vykdymą, perkančiosios organizacijos gali apriboti pirkimo objekto dalių skaičių, kuriam tas pats tiekėjas gali pateikti pasiūlymą arba kurį gali laimėti tas pats tiekėjas.

Atsižvelgiant į tai, kad supaprastintų pirkimų bei socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų pirkimų reguliavimas yra liberalesnis, ir siekiant sumažinti perkančiosioms organizacijoms tenkančią administracinę naštą (kai reikalaujama pagrįsti sprendimą neskaityti pirkimo objekto), minėtuose pirkimuose jos nėra įpareigojamos skaidyti pirkimo objekto į dalis.

Dėl pirkimo skelbimų (Įstatymo projekto 29–33 straipsniai). Norėdama pakviesti tiekėjus dalyvauti pirkime, perkančioji organizacija skelbia apie tarptautinį pirkimą per Europos Sąjungos leidinių biurą, o apie supaprastintą pirkimą – Centrinėje pirkimų informacinėje sistemoje. Reikalavimas dėl skelbimo apie pirkimą netaikomas tik neskelbiamų derybų atveju ir Įstatymo projekte nurodytais atvejais, kai leidžiama neskelbti apie mažos vertės pirkimą.

Lankstesnė skelbimo apie tarptautinius pirkimus tvarka nustatyta subcentrinėms perkančiosioms organizacijoms. Pasaulinės prekybos organizacijos sutartis dėl viešųjų pirkimų leidžia nustatyti liberalesnį reguliavimą subcentrinėms perkančiosioms organizacijoms, veikiančioms žemesniu nei centrinio valstybinio administravimo lygiu, t. y. vietos ir regionų valdžios institucijoms. Atsižvelgiant į tai, Direktyvoje 2014/24/ES numatyta galimybė subcentrinėms perkančiosioms organizacijoms naudoti išankstinį informacinį skelbimą kaip priemonę pakviesti tiekėjus dalyvauti ribotame konkurse ar skelbiamose derybose. Pasinaudojus šia galimybe, nebereikia skelbti atskiro skelbimo apie pirkimą prieš pradėdant pirkimo procedūrą. Tikėtina, kad perkėlus atitinkamas nuostatas į Įstatymo projektą, subcentrinės perkančiosios organizacijos galės pasinaudoti lankstesnėmis procedūromis ir sumažės joms tenkanti administracinė našta.

Pirmiau aprašyta lankstesne tvarka, kai išankstiniu informaciniu skelbimu kviečiama dalyvauti ribotame konkurse ar skelbiamose derybose, galės pasinaudoti visos perkančiosios organizacijos (o ne tik subcentrinės perkančiosios organizacijos) socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų pirkimų ar supaprastintų pirkimų atvejais.

Tarptautinio pirkimo atveju perkančioji organizacija privalo per Europos Sąjungos leidinių biurą paskelbti skelbimą apie pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymą, skelbimą apie projekto konkurso rezultatus, skelbimą apie pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties keitimą.

Informacija, kuri turi būti nurodyta pirkimo skelbimuose, jų standartinės formos ir skelbimų reikalavimai nustatomi Europos Komisijos įgyvendinimo reglamentu.

Dėl pirkimo dokumentų ir techninės specifikacijos (Įstatymo projekto 34–38 straipsniai). Įstatymo projekte išlieka anksčiau galiojusios nacionalinės nuostatos, susisteminančios pirkimo dokumentų turinį ir taip padedančios perkančiosioms organizacijoms rengti konkurso sąlygas bei išvengti klaidų.

Siekiant perkelti pirkimus į elektroninę erdvę nustatoma, kad pirkimo dokumentai turi būti teikiami tiekėjams elektronine forma per Centrinę pirkimų informacinę sistemą, išskyrus atvejus, kai techniškai to neįmanoma padaryti ar būtina apsaugoti konfidencialią informaciją.

Techninės specifikacijos rengimo reikalavimai iš esmės nepakito, palyginti su ankstesniu reguliavimu. Išlieka galioti principas, kad perkančiųjų organizacijų parengtos pirkimų techninės specifikacijos turi atverti viešuosius pirkimus konkurencijai ir siekti tvarumo tikslų. Jos gali būti rengiamos laisvai pasirenkant Įstatymo projekte nurodytus metodus (apibūdinant norimą rezultatą, nurodant funkcinis reikalavimus, standartą, techninį liudijimą, bendrąsias technines specifikacijas ar naudojant šių būdų derinį) ir iš perkančiųjų organizacijų nereikalaujama pagrįsti savo pasirinkimo.

Tobulinant reguliavimą Įstatymo projektas papildomas nuostatomis, kad techninės specifikacijos reikalavimai turi būti susiję su pirkimo objektu (apimant jo gamybos ar kito gyvavimo ciklo etapo

procesus) ir turi būti atsižvelgiama į tinkamumo visiems naudotojams, įskaitant neįgaliuosius, kriterijus. Be to, patikslinama nuostatų dėl techninių specifikacijų terminologija atsižvelgiant į 2011 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 305/2011, kuriuo nustatomos suderintos statybos produktų rinkodaros sąlygos ir panaikinama Tarybos direktyva 89/106/EEB ir 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1025/2012 dėl Europos standartizacijos terminologijos.

Perkančioji organizacija, norėdama įsigyti aplinkos apsaugos, socialinėmis ar kitomis savybėmis pasižyminčių produktų, gali reikalauti, kad jie atitiktų konkretų ženklą, įskaitant Europos ekologinius ženklus, nacionalinius ar kelių šalių ekologinius ženklus. Toks ženklas turi būti sukurtas objektyviai patikrinamų ir nediskriminuojančių kriterijų pagrindu taikant atvirą ir skaidrią procedūrą, kurioje gali dalyvauti suinteresuoti subjektai, ir jis turi būti prieinamas visiems suinteresuotiems subjektams. Pirkimo dokumentuose galima reikalauti konkretaus ženklo tik tada, kai visi šio ženklo kriterijai yra susiję su pirkimo objektu. Turi būti priimami ir ženklai, lygiavertčiai pirkimo dokumentuose nurodytąjam ženklui, kurių visi kriterijai atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus pirkimo objektui. Tačiau perkančioji organizacija negali formuluoti reikalavimo, kad perkamas objektas atitiktų tik kai kuriuos konkretaus ženklo kriterijus. Tokiais atvejais pirkimo dokumentuose turėtų būti nukopijuojami perkančiajai organizacijai aktualūs ženklo kriterijai, o ne pateikiama nuoroda į tą ženklą.

Jeigu tiekėjas iki pasiūlymų pateikimo termino nespėja ar dėl objektyvių priežasčių negali įsigyti perkančiosios organizacijos reikalaujamo ženklo, perkančioji organizacija iš jo priima kitas lygiavertes priemones. Įstatymo projekte nebeliko anksčiau galiojusios sąlygos, kuri visais atvejais įpareigojo perkančiąją organizaciją priimti ženklui lygiavertes kitas įrodinėjimo priemones. Tokiu pakeitimu siekiama paskatinti ženklų kūrimą ir naudojimą, nes, leidžiant perkančiosioms organizacijoms visada priimti ženklui lygiavertes įrodinėjimo priemones, tokios paskatos nebeliktų.

Dėl tiekėjo paraiškos ir pasiūlymo pateikimo (Įstatymo projekto 39–43 straipsniai). Paraiškos ir pasiūlymai, kaip bendra taisyklė, pateikiami elektroniniu būdu per Centrinę pirkimų informacinę sistemą, todėl sutrumpinamas ir jų pateikimo terminas. Taigi, pirkimai vyks greičiau ir paprasčiau. Perkančioji organizacija turi pratęsti pirmiau nustatytus pasiūlymų pateikimo terminus, jeigu papildoma arba iš esmės pakeičiama pirkimo dokumentuose nurodyta informacija. Ribotuose konkursuose ir skelbiamose derybose subcentrinė perkančioji organizacija tam tikrais atvejais gali su tiekėjais susitarti dėl pasiūlymų pateikimo terminų.

Perkančioji organizacija gali leisti tiekėjams pateikti alternatyvius pasiūlymus, prieš tai apie tokią galimybę nurodžiusi skelbime apie pirkimą ar kvietime patvirtinti susidomėjimą. Alternatyvūs pasiūlymai leidžiami ne tik taikant kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio vertinimo kriterijų (kaip buvo pagal ankstesnį reguliavimą), o visais atvejais. Perkančioji organizacija taip pat gali reikalauti, kad alternatyvūs pasiūlymai būtų teikiami tik pateikus pagrindinį pasiūlymą.

Atsižvelgiant į tai, kad viešieji pirkimai perkeliama į elektroninę erdvę, patikslinama pradinio susipažinimo su paraiškomis ir pasiūlymais tvarka. Ankstesnė vokų su paraiškomis ir pasiūlymais atplėšimo procedūra perrašoma orientuojantis į tai, kad pagrindinė pasiūlymų ir paraiškų pateikimo forma yra elektroninė, o ne spausdinta.

Dėl tiekėjo vertinimo (Įstatymo projekto 44–52 straipsniai). Patobulinama tiekėjų vertinimo tvarka, taip siekiant lankstesnių pirkimo procedūrų ir mažesnės administracinės naštos perkančiosioms organizacijoms ir tiekėjams. Nubrėžiama aiški riba tarp tiekėjams keliamų reikalavimų dėl jų pašalinimo (teistumas, mokesčių nemokėjimas, draudžiami susitarimai su kitais tiekėjais, profesiniai pažeidimai ir pan.) ir kvalifikacijos (teisė verstis veikla, finansinis, ekonominis, techninis pajėgumas).

Siekiant sumažinti administracinę naštą, perkančiosios organizacijos visuose pirkimuose įpareigojamos tiekėjo atitiktį reikalavimams dėl pašalinimo ir kvalifikacijos pirmiausia vertinti pagal jo užpildytą deklaraciją – Europos bendrąjį viešųjų pirkimų dokumentą. Tiekėjo atitiktį patvirtinančių dokumentų prašoma tik iš laimėtojo arba, perkančiajai organizacijai kilus abejonių, – iš bet kurio tiekėjo bet kuriuo pirkimo procedūros metu. Tiekėjas pašalinamas bet kuriuo pirkimo procedūros momentu paaiškėjus, kad iki procedūros ar jos metu atsirado jo pašalinimo pagrindas. Perkančioji organizacija gali patikrinti ir tiekėjo pasitelktų subteikėjų atitiktį reikalavimams dėl pašalinimo pagrindų ir

kvalifikacijos. Jeigu subtiekęjas neatitinka šių reikalavimų, tiekėjas nėra šalinamas iš pirkimo procedūros, o iš jo tik reikalaujama pakeisti subtiekęją. Vis dėlto tiekėjas gali būti pašalinamas tais atvejais, kai jis remiasi netinkamo subtiekęjo pajėgumais siekdamas atitikti perkančiosios organizacijos nustatytus kvalifikacijos reikalavimus.

Peržiūrėti ir patikslinti kandidatų ir dalyvių privalomi pašalinimo pagrindai. Tiekėjų pašalinimo pagrindai dėl teistumo už dalyvavimą nusikalstamoje organizacijoje, korupciją, sukčiavimą, pinigų plovimą papildyti naujais – už teroristinius nusikaltimus ir prekybą žmonėmis. Taip pat bus privaloma šalinti tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu jis ar jo atsakingas asmuo nubaustas už mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, nemokėjimą, ir dėl to įsiteisėjęs galutinis teismo sprendimas. Taikant šią nuostatą gali pasitaikyti atveju, kai pirkime dalyvauja tiekėjas, kurio kilmės šalyje už mokesčių nemokėjimą yra priimami ne teismo, o administraciniai sprendimai. Jeigu dėl tokio tiekėjo priimtas administracinis sprendimas už mokesčių nemokėjimą yra galutinis ir neskundžiamas, tai jis pašalinamas iš pirkimo. Siekiant išvengti neadekvačių sankcijų, kai tiekėjas pašalinamas už smulkias mokesčių nepriemokas, Įstatymo projekte nustatyta 50 EUR įsiskolinimo riba, kuriai esant tiekėjas dar nėra šalinamas iš pirkimo. Be to, tiekėjas nešalinamas ir tada, kai pagal nacionalinius teisės aktus jis dar nelaikomas skolingiu, arba paaiškėjus, kad jis jau laikomas įvykdžiusiu savo įsipareigojimus, susijusius su mokesčių mokėjimu.

Pagal Direktyvą 2014/24/ES didžiąją dalį tiekėjų pašalinimo pagrindų perkančioji organizacija gali, bet neprivalo taikyti, nors valstybės narės turi juos visus persikelti į nacionalinę teisę. Kita vertus, valstybėms narėms leidžiama sugriežtinti taisykles ir nustatyti, kad visi tiekėjų pašalinimo pagrindai yra privalomai taikomi. Naudojantis tokia galimybe Įstatymo projekte nustatomi kaip privalomi šie tiekėjų pašalinimo pagrindai (kurie Direktyvoje 2014/24/ES traktuojami kaip neprivalomai taikomi): kai perkančioji organizacija turi pagrįstų įrodymų, kad pirkime dalyvaujantys tiekėjai tarpusavyje sudarė susitarimus, iškreipiančius tame pirkime dalyvaujančių tiekėjų konkurenciją; esant interesų konfliktui ar konkurencijos pažeidimui dėl išankstinio tiekėjų dalyvavimo pasirengime pirkimui, kai atitinkamos padėties negalima ištaisyti; tiekėjui pateikus melagingą informaciją apie savo atitiktį perkančiosios organizacijos nustatytiems reikalavimams; kai tiekėjas ėmėsi neteisėtų veiksmų siekdamas daryti įtaką pirkimo rezultatams; jeigu tiekėjas darė esminių pažeidimų vykdydamas anksčiau sudarytas viešųjų pirkimų, koncesijų ar komunalinio sektoriaus pirkimų sutartis. Toks sprendimas pasirinktas siekiant išvengti prieštaringų situacijų, kai, pavyzdžiui, perkančioji organizacija nustato, kad tiekėjas teikė melagingą informaciją ar sudarė neleistinų susitarimų su kitais tiekėjais, tačiau ji negali tokio tiekėjo pašalinti, nes pirkimo dokumentuose nenusimatė atitinkamo pašalinimo pagrindo. Pažymėtina, kad perkančiosios organizacijos turės paskelbti informaciją apie blogai sutartis vykdytus tiekėjus Centrinėje pirkimų informacinėje sistemoje, o Viešųjų pirkimų tarnyba bus atsakinga už tokio tiekėjų „juodojo sąrašo“ administravimą. Taip siekiama užtikrinti greitą ir veiksmingą nuostatos dėl privalomo tiekėjų pašalinimo už blogai vykdytas ankstesnes sutartis įgyvendinimą.

Taikydama pašalinimo pagrindą dėl neleistinų tiekėjų tarpusavio susitarimų perkančioji organizacija turės atsižvelgti į tokius akivaizdžius įrodymus kaip vienodi skirtingų tiekėjų parašai, identiškos aritmetinės ar kitokio pobūdžio klaidos. Konkurencijos tarybai pavedama funkcija konsultuoti perkančiąsias organizacijas šiuo klausimu.

Privalomi tiekėjų pašalinimo pagrindai gali būti netaikomi tik išimtiniais atvejais, kai būtina užtikrinti viešojo intereso apsaugą, įskaitant visuomenės sveikatos ir aplinkos apsaugą. Nors laikomasi principo, kad dėl etinių, politinių priežasčių svarbu nesudaryti sutarčių su prasižengusiais tiekėjais, tačiau epidemijų, ekologinių katastrofų atvejais dar svarbesni yra visuomenės interesai. Ir jei tokiais atvejais skubiai būtinas paslaugas ar prekes (vakcinas, gelbėjimosi įrangą) gali suteikti tik, pavyzdžiui, teistumą turintis tiekėjas, tai jas galima iš jo įsigyti.

Likusioji dalis Direktyvoje 2014/24/ES nustatytų neprivalomų tiekėjų pašalinimo pagrindų Įstatymo projekte perkelti kaip perkančiųjų organizacijų laisvai pasirenkami, įvertinus proporcingumo principą ir siekį patenkinti viešąjį interesą. Tarp jų yra naujas pašalinimo pagrindas, kai tiekėjas yra pažeidęs aplinkos apsaugos, socialinių, darbo teisės aktų įpareigojimus ir dėl to jam buvo paskirta administracinė nuobauda ar ekonominė sankcija. Taip pat tiekėjai gali būti šalinami iš pirkimo

procedūrų už rimtus profesinius pažeidimus. Atsižvelgiant į ESTT *Forposta* bylą C-465/11 svarbu, kad rimto profesinio pažeidimo samprata būtų aiškinama proporcingai, kad tiekėjai nebūtų pašalinami už smulkius nusižengimus. Todėl Įstatymo projekte, kaip ir ankstesniame reguliavime, išlieka konkretūs rimto profesinio pažeidimo sąvokos paaiškinimai.

Įstatymo projekte nustatomas naujas tiekėjų „savaiminio apšalymo“ (*self-cleaning*) mechanizmas. Jeigu tiekėjai yra padarę nusikaltimų ar nusižengimų, dėl kurių jie turėtų būti pašalinami iš viešojo pirkimo, tačiau ištaisė jų padarinius ir užtikrino veiksmingą galimų analogiškų pažeidimų prevenciją, jie neturi būti šalinami iš viešųjų pirkimų procedūrų. Priemonės, kuriomis siekiama ištaisyti nusikaltimų ar nusižengimų padarinius, būtų, pavyzdžiui, žalos dėl padaryto nusižengimo atlyginimas, aktyvus dalyvavimas padedant ištirti padarytą nusižengimą, atitinkamos personalo reorganizavimo priemonės, kurios padėtų ateityje išvengti panašių nusižengimų, ir pan. Perkančioji organizacija įvertina „savaiminio apšalymo“ priemonės, kurių ėmėsi tiekėjas, ir priima sprendimą, ar jos tinkamos, ar tiekėjas gali būti nepašalinamas iš pirkimo procedūros.

Tobulinant tiekėjų kvalifikacijos (teisė verstis veikla, finansinis, ekonominis, techninis pajėgumas) tikrinimo nuostatas buvo ypač atsižvelgiama į siekį išvengti nepagrįstų kliūčių smulkią ir vidutinio verslo įmonių dalyvavimui viešuosiuose pirkimuose. Įstatymo projekte pateikiamas išsamus ir baigtinis galimų tiekėjų kvalifikacijos patikrinimo reikalavimų sąrašas ir aiškiai nurodoma, kad tokios sąlygos negali dirbtinai riboti konkurencijos, turi būti proporcingos ir susijusios su pirkimo objektu ir jos gali būti tik tokios, kurios reikalingos norint įsitikinti tiekėjo gebėjimu tinkamai įvykdyti sudarytą pirkimo sutartį. Apyvartos reikalavimas, kuris neretai yra kliūtis smulkią ir vidutinio verslo įmonių dalyvavimui viešuosiuose pirkimuose, aiškiai apribojamas nustatant, kad jis negali būti daugiau kaip du kartus didesnis už numatomą pirkimo vertę, išskyrus pagrįstus atvejus. Atkreiptinas dėmesys, kad tikrindama tiekėjo kvalifikaciją perkančioji organizacija gali laikyti, kad jis neturi reikalaujamo profesinio pajėgumo, jeigu nustato tiekėjo interesų konfliktą, galintį neigiamai paveikti sutarties vykdymą. Tai gali būti iliustruojama pavyzdžiu, kai dėl interesų konflikto tiekėjui neleidžiama teikti perkančiajai organizacijai audito paslaugų, jeigu tas tiekėjas kartu su perkančiąja organizacija yra bendrą projektą vykdančio konsorciūmo nariai.

Tikrinant kandidatų ar dalyvių atitiktį reikalavimams dėl pašalinimo pagrindų ar kvalifikacijos, pirmiausiai iš jų reikalaujama pateikti Europos bendrąjį viešojo pirkimo dokumentą. Europos Komisija nustato standartinę visoms valstybėms narėms taikomą šio dokumento formą ir jis teikiamas elektroninėmis priemonėmis. Europos bendrąjį viešojo pirkimo dokumentą pildo tiekėjas, taip deklaruodamas apie savo atitiktį perkančiosios organizacijos keliamiems reikalavimams ir pasižadėdamas prireikus pateikti savo atitiktį reikalavimams įrodančius dokumentus. Tiekėjo užpildytas Europos bendrasis viešojo pirkimo dokumentas gali būti naudojamas pakartotinai kitose pirkimo procedūrose, jeigu jame pateikta informacija nepraranda aktualumo.

Įstatymo projekte nustatyta, kad Europos bendrajame viešojo pirkimo dokumente pateiktą informaciją priklausomai nuo konkretaus reikalavimo galima patvirtinti teismo, valstybės įmonės Registrų centro ar kitos kompetentingos institucijos išduotu dokumentu, tiekėjo finansinės atskaitomybės dokumentais, pažymomis, tiekėjo darbuotojų kvalifikacijos ar turimos įrangos aprašymais ir kitais dokumentais. Dėl tam tikros Europos bendrajame viešojo pirkimo dokumente nurodytos informacijos apskritai nereikalaujama papildomų patvirtinančių dokumentų. Tačiau bet kuriuo atveju perkančioji organizacija, suabejojusi tiekėjo atitiktimi keliamiems reikalavimams, pati gali kreiptis į kompetentingas institucijas, prašydama iš jų informacijos apie tiekėją. Oficialūs patvirtintų tiekėjų sąrašai, kurie buvo naudojami tikrinant tiekėjo tinkamumą, nacionalinėje praktikoje nepasiteisino ir nebuvo populiarūs tarp tiekėjų, todėl atsisakoma tokių sąrašų sudarymo. Tačiau tuo pačiu tikslu ir atsižvelgiant į suinteresuotų asmenų pasiūlymus įtvirtinta galimybė sertifikavimo įstaigoms, atitinkančioms Europos sertifikavimo standartus, tiekėjams išduoti pažymas, kad nėra tiekėjo pašalinimo pagrindų ir tiekėjas atitinka tam tikrą kvalifikaciją.

Jeigu pirkime dalyvauja kitos valstybės narės tiekėjas, perkančioji organizacija gali jo pateiktą tinkamumą patvirtinantį dokumentą pasitikrinti informacinėje sistemoje e-Certis, kurioje pateikiami visose valstybėse narėse naudojamų tiekėjų kvalifikaciją patvirtinančių pažymų ir kitų dokumentų

pavyzdžiai. Taip pat perkančioji organizacija galės pasitelkti naujai plėtojamą Vidaus rinkos informacinės sistemos viešųjų pirkimų modulį, leidžiantį pateikti standartizuotas užklausas dėl tiekėjo tinkamumo jo kilmės šalies institucijoms. Pavyzdžiui, kitos šalies tiekėjui pateikus Lietuvoje nenaudojamas priesaikos deklaraciją ar oficialią tiekėjo deklaraciją ir perkančiajai organizacijai kilus abejonių, ar toks dokumentas patvirtina tiekėjo pašalinimo pagrindų nebuvimą, ji galės pateikti tokį klausimą tiekėjo kilmės šalies kompetentingai institucijai.

Dėl tiekėjo paraiškos ir pasiūlymo vertinimo (Įstatymo projekto 53–56 straipsniai). Viešųjų pirkimų praktikoje pernelyg dažnai taikomas mažiausios kainos tiekėjų pasiūlymų vertinimo kriterijus, o ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijus taikomas retai. Dėl to nukenčia viešojo pirkimo objekto kokybė ir viešųjų išlaidų efektyvumas. Siekiant spręsti šią problemą Direktyvoje 2014/24/ES numatyta tam tikrų priemonių, kurios buvo įtrauktos ir į Įstatymo projektą. Pirmiausia siekiama pakeisti principinį požiūrį nustatant, kad vienintelis viešuosiuose pirkimuose taikomas pasiūlymų vertinimo kriterijus yra ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo ir praktikoje jis pritaikomas vienu iš trijų būdų, t. y. vertinant pagal kainą, sąnaudas arba kainos ar sąnaudų ir kokybės santykį. Taigi, kuri iš būdų bepasirinktų perkančioji organizacija, ji visada turi siekti ekonomiškai naudingiausio sprendimo. Atkreiptinas dėmesys, kad ekonomiškai naudingiausiu negalėtų būti išrinktas pasiūlymas, kuriame nurodyta kaina viršija perkančiojo subjekto pirkimui skirtas lėšas, nustatytas ir užfiksuotas dokumentuose prieš pradedant pirkimo procedūrą. Susipažinusi su tiekėjų pasiūlymais perkančioji organizacija paprastai nebegalėtų padidinti pirkimui skirto biudžeto, išskyrus atvejus, kai tenkinamos šios dvi sąlygos: pirkimui skirtas biudžetas nebuvo nurodytas skelbime apie pirkimą ar kituose pirkimo dokumentuose ir visų tiekėjų, kurių pasiūlymai atitiko pirkimo dokumentų reikalavimus, pasiūlymai viršijo perkančiosios organizacijos nustatytą biudžetą.

Kadangi pasiūlymų vertinimo viešuosiuose pirkimuose terminologija pasikeitė, svarbu paaiškinti jos santykį su ankstesniuoju reguliavimu. Anksčiau vartota ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijaus sąvoka atitiks naująją kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijaus sąvoką, o mažiausios kainos pasiūlymų vertinimo kriterijus atitiks naująjį kainos kriterijų. Į tai reikės atsižvelgti aiškinant ankstesniąją teismų praktiką.

Siekiant kokybiškesnių viešųjų pirkimų rezultatų, Direktyva 2014/24/ES leidžia valstybėms narėms apriboti kainos ir sąnaudų kriterijaus taikymą. Naudojantis šia galimybe, Įstatymo projekte numatoma, kad iki 2019 metų gruodžio 31 d. pirkimai, atliekami taikant kainos ar sąnaudų kriterijų, kiekvienais kalendoriniais metais negali sudaryti daugiau kaip 60 procentų nuo perkančiosios organizacijos viešųjų pirkimų bendros vertės, o nuo 2020 metų sausio 1 d. negali sudaryti daugiau kaip 30 procentų nuo perkančiosios organizacijos viešųjų pirkimų bendros vertės.

Taikant kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų pasiūlymams vertinti, gali būti atsižvelgiama į įvairiausius kokybinius, aplinkosaugos, socialinius kriterijus, tačiau visada turi būti vertinamas ir kainos ar sąnaudų elementas. Vertinami kriterijai turi būti susiję su perkamu objektu (apimant visus jo gyvavimo ciklo etapus nuo produktui skirtų žaliavų išgavimo iki produkto utilizavimo), jie turi užtikrinti tiekėjų konkurenciją, būti efektyviai patikrinami ir jais perkančiajai organizacijai negali būti suteikiama neribota pasirinkimo laisvė. Išsamiau šių kriterijų reikalavimai yra aptarti ESTT byloje *Wienstrom C–448/01*.

Svarbi naujovė taikant kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų yra galimybė vertinti tiekėjo personalo organizavimą ir patirtį. Tai gali užtikrinti aukštesnę ekonominę vertę ir geresnę pirkimo sutarties įvykdymo kokybę. Šiuo atveju turi būti vertinami komandos (asmens), kurie tiesiogiai vykdys pirkimo sutartį, sugebėjimai ir patirtis. Todėl svarbu, kad tie asmenys, kurie buvo nurodyti pasiūlymų vertinimo metu, vėliau ir dirbtų prie sudarytos pirkimo sutarties vykdymo.

Pasirinkusi kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų, perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali iš anksto nustatyti fiksuotą kainą arba sąnaudas. Tokiu atveju tiekėjai konkuruoja ir ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas išrenkamas tik kokybės kriterijų pagrindu. Kaina arba sąnaudos gali būti užfiksuoti nacionaliniuose teisės aktuose arba juos konkrečiai pirkimo procedūrai gali užfiksuoti pati perkančioji organizacija. Tokia galimybė suteikia pranašumą, nes apsaugo nuo situacijų,

kai gaunami nepriimtini tiekėjų pasiūlymai, kurių kaina viršija perkančiosios organizacijos turimą biudžetą.

Pasiūlymų vertinimui pasirinkus sąnaudų kriterijų, atsižvelgiama į produkto gyvavimo ciklo metu (nuo produktui skirtų žaliavų išgavimo iki produkto utilizavimo) patiriamas sąnaudas. Pavyzdžiui, apskaičiuojant spausdintuvų įsigijimo sąnaudas gali būti įtraukiama prekės įsigijimo kaina, rašalo, elektros sunaudojimo, atliekų pašalinimo sąnaudos. Skirtingoms sąnaudų kategorijoms suteikiami lyginamieji svoriai, o bendras sąnaudų įvertinimas apskaičiuojamas panašia tvarka kaip ir geriausias kainos ar sąnaudų ir kokybės santykis.

Jeigu Europos Sąjungos lygiu yra patvirtintas bendras gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas, tai apskaičiuojant sąnaudas turi būti remiamasi tokiu metodu. Šiuo metu galioja 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/33/EB dėl skatinimo naudoti netaršias ir efektyvias energiją vartojančias kelių transporto priemones patvirtintas gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodas. Jeigu nėra Europos Sąjungos lygiu patvirtinto gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodo, tai valstybė narė tam tikriems produktams gali nusistatyti nacionalinę metodologiją arba gyvavimo ciklo sąnaudų vertinimo metodologiją gali pasirengti ekspertų asociacijos ar pačios perkančiosios organizacijos.

Dėl pirkimo būdų (Istatymo projekto 57–73 straipsniai). Atsižvelgiant į viešųjų pirkimų praktiką modernizuojami ir lanksčiau praktikoje pritaikomi pirkimų būdai. Valstybės narės turi į nacionalinę teisę persikelti visus Direktyvoje 2014/24/ES nustatytus pirkimo būdus ir jų taikymo sąlygas, išskyrus tai, kad gali būti susiaurinti neskelbiamų derybų taikymo atvejai. Viešuosiuose pirkimuose taikomi šie būdai: atviras konkursas, ribotas konkursas, skelbiamos derybos, konkurencinis dialogas, neskelbiamos derybos ir inovacijų partnerystė.

Atvirą arba ribotą konkursą perkančiosios organizacijos gali pasirinkti visais atvejais ir kiekvienas suinteresuotas tiekėjas gali pateikti pasiūlymą. Siekiant pagreitinti viešųjų pirkimų procesus, atviroje procedūroje leidžiama pasirinkti, ar pirmiau vertinti tiekėjų kvalifikaciją, ar pasiūlymus.

Pakeičiamas skelbiamų derybų ir konkurencinio dialogo reguliavimas. Atsižvelgiant į tai, kad skelbiamos derybos yra lanksti pirkimo procedūra, leidžianti įsigyti geriausiai perkančiosios organizacijos poreikius atitinkančių produktų, praplečiamas atvejų, kada galima pasirinkti šią procedūrą, sąrašas. Konkurencinį dialogą bus galima pasirinkti tais pačiais atvejais kaip ir skelbiamas derybas. Skelbiamas derybas arba konkurencinį dialogą galima vykdyti, kai: rinkoje siūlomas produktas negali visiškai patenkinti perkančiosios organizacijos poreikių ir tokį produktą reikėtų patobulinti, kad jis būtų tinkamas; reikalingi dizaino ar inovatyvūs sprendimai; būtinos derybos dėl produkto pobūdžio, jo sudėtingumo, teisinių ar finansinių sąlygų; techninės specifikacijos negali būti aprašytos pateikiant nuorodas į esamus standartus, Europos techninius liudijimus ir pan.; kai vykdam atvirą ar ribotą konkursą buvo gauti nepriimtini pasiūlymai, o pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos. Atkreiptinas dėmesys, kad po atviro konkurso ar riboto konkurso pasirinkusi skelbiamas derybas ar konkurencinį dialogą, perkančioji organizacija gali neskelbti skelbimo apie pirkimą, kai į derybas kviečia visus vykusiam atviram ar ribotam konkursui pasiūlymus pateikusius tiekėjus, atitinkančius perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus dėl pašalinimo pagrindų, kvalifikacijos ir formalius pirkimo procedūros reikalavimus. Šiame kontekste formalių pirkimo procedūros reikalavimų pavyzdžiais galėtų būti laikomi reikalavimai pateikti pasiūlymą trimis egzemplioriais, parengti pasiūlymo turinį, pasiūlymą pasirašyti ne paprastu, o saugiu kvalifikuotu sertifikatu patvirtintu elektroniniu parašu.

Skelbiamose derybose nustatoma nauja sąlyga, kad perkančiosios organizacijos nustatyti esminiai minimalūs reikalavimai, pasiūlymų vertinimo kriterijai ir jų lyginamieji svoriai negali būti derybų objektas. Panaši sąlyga taikoma ir konkurenciniame dialoge. Tokiu reikalavimu siekiama užtikrinti didesnę skaidrumą, lygiateisiškumą, konkurenciją šiose derybinėse procedūrose. Tobulinant konkurencinio dialogo procedūrą nustatoma, kad pradžioje turės būti parengiamas šios procedūros atlikimo grafikas, o pateikus galutinius pasiūlymus, perkančioji organizacija dar galės dėl jų vykdyti tam tikras derybas (dėl finansinių išipareigojimų, galutinių sutarties vykdymo sąlygų), tačiau užtikrindama, kad jų metu nebūtų keičiami pagrindiniai pasiūlymo ar kvietimo dalyvauti konkurenciniame dialoge elementai ir tai nesukeltų pavojaus dėl konkurencijos iškreipimo ar diskriminacijos atsiradimo.

Konkurencinio dialogo metu atliekamų procedūrų orientacinis tvarkaraštis, kaip ir perkančiosios organizacijos poreikiai bei reikalavimai, pasiūlymų vertinimo kriterijai, nurodomi skelbime ir (ar) aprašomajame dokumente. Aprašomasis dokumentas yra techninės specifikacijos, kuri rengiama pirkimus atliekant kitais pirkimo būdais, atitikmuo. Toks terminas pasirinktas siekiant nurodyti, kad šis dokumentas yra mažiau detalus negu įprasta techninė specifikacija.

Neskelbiamų derybų vykdymo sąlygos iš esmės nepasikeitė, palyginti su ankstesniu reguliavimu. Tam tikros neskelbiamų derybų sąlygų formuluotės (t. y. kai perkamą objektą dėl techninių ir meninių priežasčių gali pasiūlyti tik konkretus tiekėjas) buvo peržiūrėtos siekiant suderinamumo su Pasaulinės prekybos organizacijos Sutartimi dėl viešųjų pirkimų. Taip pat atsirado aiškios neskelbiamų derybų sąlygose vartojamų sąvokų „netinkama paraiška“ ir „netinkamas pasiūlymas“ apibrėžtys. Tam tikrų neskelbiamų derybų sąlygų (kai iš to paties tiekėjo perkama papildomai dėl ekonominių ar techninių priežasčių ar perkama papildomai dėl aplinkybių, kurių pareiginga perkančioji organizacija negalėjo numatyti) nebeliko, nes jos buvo reformuluotos kaip pirkimo sutarties keitimo sąlygos.

Siekiant išsaugoti nuoseklumą ir atsižvelgiant į anksčiau galiojusį reguliavimą, supaprastintuose pirkimuose nustatoma daugiau atvejų, kada leidžiama taikyti neskelbiamas derybas, nei tarptautiniuose pirkimuose. Supaprastintų pirkimų neskelbiamų derybų pasirinkimo sąlygos taip pat beveik nepasikeitė. Peržiūrėta neskelbiamų derybų pasirinkimo sąlyga, susijusi su ekspertų komisijų, komitetų, tarybų narių teikiamomis nematerialaus pobūdžio (intelektinėmis) paslaugomis. Atsižvelgiant į tai, kad ekspertų komisijų, komitetų, tarybų, vertinančių pretendentų gauti valstybės premijas, kitas premijas mokslo, švietimo, kultūros ir meno plėtrai paskatinti arba teikiančių išvadas mokslo, švietimo, kultūros ir meno politikos įgyvendinimo klausimais, sudarymo tvarką nebūtinai nustato įstatymai ar jų įgyvendinamieji teisės aktai, atsisakyta reikalavimo, kad šia sąlyga būtų galima naudotis tik tuo atveju, kai ekspertų komisijų, komitetų, tarybų narių sudarymo tvarka nustatyta įstatymu. Įvertinus mokslo įstaigų keliamas problemas, kad siekiant tinkamai atlikti mokslinius tyrimus ar eksperimentus dažnai reikia skubiai įsigyti konkrečių jiems reikalingų specialių prekių (reagentų, prietaisų ir pan.), o atliekant pirkimo procedūras atvirojo konkurso būdu (ar kitais skelbiamais pirkimo būdais) stabdomi moksliniai tyrimai ar eksperimentai ir rizikuojama įsigyti ne visiškai poreikius atitinkančių prekių, siūloma leisti neskelbiamų derybų pirkimo būdu taip pat įsigyti prekių, jeigu jos gaminamos tik mokslinių tyrimų, eksperimentų, studijų ar eksperimentinės plėtros tikslais ir yra ženklinamos kaip išimtinai mokslo tikslams skirtos prekės. Atsižvelgiant į Finansų ministerijos siūlymą, neskelbiamų derybų pirkimo būdu taip pat siūloma leisti įsigyti valstybės išdo funkcijų vykdymui reikalingas finansines, kredito reitingo nustatymo ir finansinės informacijos teikimo paslaugas. Šią galimybę siūloma nustatyti atsižvelgiant į Finansų ministerijos pateiktus argumentus, kad perkant šias paslaugas, valstybės išdas negali taikyti kitais pirkimo būdais atliekamo pirkimo procedūroms keliamų reikalavimų, kadangi taikant šiuos reikalavimus nebūtų galima užtikrinti operatyvaus ir efektyvaus valstybės skolos ir valstybės lėšų valdymo, kas, tikėtina, turėtų neigiamą įtaką galutiniam tiek finansiniam, tiek nefinansiniam (įvairių rizikos rūšių valdymo proceso) rezultatui. Be to, kitais pirkimo būdais atliekamo pirkimo procedūroms keliami reikalavimai perkant finansines paslaugas būtų nesuderinami su šių paslaugų specifiška ir neatitiktų kitų Europos Sąjungos šalių valstybės skolos valdymo agentūrų bei centrinių bankų taikomos praktikos. Taip pat pažymėtina, kad pasauliniu mastu pripažįstami trijų tarptautinių kredito reitingų agentūrų suteikiami reitingai, o aktualią finansinę informaciją pasauliniu mastu teikia bendrovės Bloomberg ir Reuters. Siekiant efektyvaus ir savalaikio valstybės išdo funkcijų vykdymo reikalingos visų minėtų agentūrų ir bendrovių teikiamos paslaugos.

Įstatymo projekte nustatoma, kad tam tikrais neskelbiamų derybų atvejais (pavyzdžiui, kai pirkimo sutartį gali įvykdyti tik konkretus tiekėjas, kai perkama prekių biržoje, visais supaprastintų neskelbiamų derybų atvejais) perkančioji organizacija gali pirkimo sutartį sudaryti nesilaikydama šiam pirkimo būdui taikomų ir kitų pirkimo procedūroms, t. y. nuo jų pradžios iki pabaigos, kaip nustatyta Įstatymo projekte, keliamų reikalavimų. Tačiau veiksmams, atliekamiems iki tokiu būdu vykdomo pirkimo procedūrų pradžios ir joms pasibaigus, Įstatymo projekto reikalavimai taikomi.

Moksliniai tyrimai ir inovacijos yra vienas svarbiausių ekonominės pažangos variklių, todėl perkančiosios organizacijos turėtų stengtis strategiškai panaudoti viešuosius pirkimus inovacijoms

skatinti. Inovatyvių prekių, paslaugų ir darbų pirkimas gerina viešųjų paslaugų efektyvumą ir kokybę, padeda pasiekti geriausią kainos ir kokybės santykį, užtikrinti didesnę ekonominę naudą, naudą aplinkai ir visuomenei. Įstatymo projekte pasiūlomas naujas pirkimo būdas inovatyviems pirkimams atlikti – inovacijų partnerystė. Šis pirkimo būdas gali būti pasirenkamas tada, kai perkančioji organizacija nori įsigyti naujo produkto, kurio dar nėra rinkoje, sukūrimą. Inovacijų partnerystė atliekama dviem etapais – pirmiausia sukuriama inovatyvus produktas, o vėliau perkamas didesnis to sukurto produkto kiekis. Inovacijų partnerystės pirkimo procedūra artima skelbiamų derybų procedūrai. Ji atliekama tik taikant kainos ar sąnaudų ir kokybės santykio kriterijų. Atlikus inovacijų partnerystės procedūrą pirkimo sutartis gali būti sudaroma su vienu ar keletu laimėtojų. Tačiau ši sutartis gali būti nutraukta bet kurioje stadijoje, jeigu paaiškėja, kad tiekėjui nepavyksta sukurti kokybiško produkto, sąnaudos tampa per didelės ar dėl rinkos raidos pasiūloje atsiranda reikiamas produktas ir perkančiajai organizacijai nebelieka prasmės jo kurti. Jeigu vykdant sudarytą pirkimo sutartį buvo sukurtas tinkamas inovatyvus produktas, perkančioji organizacija perka didesnę to produkto kiekį. Jeigu pirkimo sutartis buvo sudaryta su keletu tiekėjų, tai pagal iš anksto pirkimo sutartyje aprašytas sąlygas atrenkamas tas tiekėjas, iš kurio bus perkamas didesnis šio produkto kiekis.

Dėl pirkimo priemonių ir bendrai vykdomų pirkimų (Įstatymo projekto 74–83 straipsniai). Įstatymo projektu patobulinamos esamos ir sukuriama naujų priemonių, naudojamų elektroniniuose pirkimuose.

Preliminarioji sutartis yra gana plačiai taikoma ir efektyvi pirkimų priemonė, todėl ji iš esmės lieka nepakitusi, išskyrus kai kuriuos patobulintus aspektus. Pirmiausia aiškiai nustatoma, kad preliminarią sutartimi gali naudotis tik tos perkančiosios organizacijos, kurios nurodytos kaip tos sutarties šalys. Siekiant neužverti rinkos konkurencijai, galioja principas, kad sudaryta preliminarioji sutartis yra uždara sistema tiek naujų tiekėjų, tiek naujų perkančiųjų organizacijų atžvilgiu. Tačiau nebūtina išvardinti tikslių perkančiųjų organizacijų pavadinimų – galima nurodyti jų grupes pagal geografines teritorijas. Pavyzdžiui, preliminarioji sutartis gali būti skirta tam tikrų savivaldybių viešosioms ligoninėms. Taisyklė dėl perkančiųjų organizacijų, kurios yra preliminariosios sutarties šalys, įvardijimo galioja tiek centrinėms perkančiosioms organizacijoms, tiek kitoms perkančiosioms organizacijoms, sudarančioms tokias sutartis. Kitas pakeitimas – nebelieka anksčiau galiojusios sąlygos, kad sudarant preliminarią sutartį su keletu tiekėjų, jų turi būti bent trys. Tai reiškia, kad perkančioji organizacija galės tokią sutartį sudaryti ir su dviem tiekėjais. Galiausiai Įstatymo projekte atsiranda nauja galimybė vykdyti iš dalies atnaujintą ir iš dalies neatnaujintą tiekėjų varžymąsi siekiant sudaryti konkrečią pirkimo sutartį preliminariosios sutarties pagrindu. Iki šiol Europos Komisijos parengti aiškinamieji dokumentai dėl preliminarinių sutarčių sudarymo ir vykdymo išlieka galioti su tam tikrais pakeitimais, atsižvelgiant į pasikeitusį reguliavimą.

Viešųjų pirkimų praktikoje iškilo poreikis atnaujinti ir supaprastinti dinaminę pirkimų sistemą, kad perkančiosios organizacijos galėtų kuo efektyviau pasinaudoti jos teikiama pranašumais. Dinaminė pirkimo sistema taikoma įprastiems pirkimams, kurių charakteristikos rinkoje yra visuotinai žinomos. Nuo šiol dinaminė pirkimo sistema bus pagrįsta riboto, o ne atviro konkurso procedūromis, todėl tiekėjams nebereikės teikti orientacinių pasiūlymų, kurie buvo tapę viena iš pagrindinių administracinę našta dinaminėje pirkimo sistemoje didinančių priežasčių. Į dinaminę pirkimo sistemą pateks kandidatai, kurie jos galiojimo laikotarpiu yra pateikę paraiškas ir atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus dėl pašalinimo pagrindų ir kvalifikacijos. Pirmąjį konkretų pirkimą dinaminės pirkimo sistemos pagrindu perkančioji organizacija galės pradėti tik įvertinusi visas po pirmojo kvietimo dalyvauti pirkime gautas paraiškas. Atlikdama konkretų pirkimą, perkančioji organizacija kvies pateikti pasiūlymus visus dinaminėje pirkimo sistemoje esančius kandidatus. Taip ji galės pasinaudoti ypač dideliu tiekėjų pasiūlymų skaičiumi, o tai padės užtikrinti efektyvią konkurenciją ir optimaliai panaudoti viešąsias lėšas.

Nebeliai anksčiau galiojusio ribojimo, kad dinaminė pirkimo sistema turi galioti ne ilgiau kaip 4 metus. Nuo šiol tik reikalaujama skelbime apie pirkimą nurodyti jos galiojimo terminą, o jam pasikeitus, papildomai apie tai paskelbti.

Nauja elektroninių pirkimų atlikimo priemonė – elektroninis katalogas – padidins tiekėjų konkurenciją, supaprastins pirkimų procesus, ypač laiko ir finansinių sąnaudų prasme. Elektroninis katalogas yra visiems tiekėjams bendras informacijos pateikimo ir jos automatinio apdorojimo formatas. Norėdami dalyvauti konkrečioje pirkimo procedūroje, tiekėjai sudaro elektroninius katalogus pagal perkančiosios organizacijos nustatytas technines specifikacijas ir formą. Tiekėjas negali automatiškai panaudoti savo turimo prekių katalogo – jis turi jį pritaikyti pagal konkretų pirkimą. Tuo siekiama užtikrinti, kad tiekėjo pateiktame elektroniniame kataloge būtų tik tos prekės, paslaugos ir darbai, kuriuos nori įsigyti perkančioji organizacija ir kurie atitinka jos keliamus reikalavimus. Elektroninį katalogą perkančiosios organizacijos gali pasitelkti visose pirkimo procedūrose, kuriose naudojamos elektroninės komunikavimo priemonės. Iš anksto pateiktų elektroninių katalogų pagrindu gali būti vykdomas atnaujintas tiekėjų varžymasis pagal preliminarįją sutartį ar jie gali būti naudojami sudarant konkrečią pirkimo sutartį dinaminės pirkimo sistemos pagrindu. Tokiais atvejais net pati perkančioji organizacija galėtų susiformuoti pasiūlymą iš anksčiau tiekėjo pateiktame elektroniniame kataloge nurodytos informacijos ir prašyti tiekėjų patvirtinti tokį pasiūlymą. Ši priemonė ypač tiktų centrinių perkančiųjų organizacijų vykdomiems stambiems viešiesiems pirkimams.

Ryškėja centralizuotai vykdomų pirkimų tendencija, taip sukuriant masto ekonomijos efektą, sumažinantį viešųjų pirkimų kainas ir sandorių sudarymo sąnaudas bei padidinantį pirkimų valdymo profesionalumą. Įstatymo projekte išlieka šiuo metu galiojanti pareiga pirkti centralizuotai, jei centrinė perkančioji organizacija siūlo tinkamus produktus ir jų negalima įsigyti efektyvesniu būdu. Perkančiosios organizacijos sprendimas nepirkti centralizuotai turi būti motyvuojamas ir atitinkamas pagrindžiantis dokumentas saugomas kartu su kitais pirkimo dokumentais.

Įstatymo projekte patikslinama centralizuotų pirkimų veiklos sąvoka – pabrėžiama, kad tokia veikla laikoma tik tada, kai centralizuoti pirkimai atliekami nuolatos. Taigi, centrine perkančiąja organizacija nebus laikoma perkančioji organizacija, kuri keletą kartų atliko centralizuotus pirkimus ir tai nėra jos nuolatinė veikla. Perkant centralizuotai galima pirkti iš centrinės perkančiosios organizacijos kaip iš didmenininkės arba pasinaudoti jos atlikta pirkimo procedūra, sudaryta preliminarįją sutartimi bei dinamine pirkimo sistema. Centrinė perkančioji organizacija gali užsiimti ir pagalbine pirkimų veikla, apimančia konsultacijas pirkimų klausimais, pirkimų valdymą. Perkančioji organizacija netaiko viešųjų pirkimų taisyklių įsigydama iš centrinės perkančiosios organizacijos centralizuotų pirkimų atlikimo paslaugas ir su šiomis paslaugomis tiesiogiai susijusias pagalbinės pirkimų veiklos paslaugas.

Centralizuotuose pirkimuose svarbus atsakomybės už viešųjų pirkimų taisyklių laikymąsi paskirstymo klausimas. Įstatymo projekte nustatoma pagrindinė taisyklė – laikoma, kad perkančioji organizacija tenkina viešųjų pirkimų taisyklių reikalavimus, jeigu ji perka per ar iš centrinės perkančiosios organizacijos. Tačiau tai galioja tik tuo atveju, kai centrinė perkančioji organizacija pati atlieka visą pirkimo procedūrą. Jeigu dalį pirkimo procedūros perkančioji organizacija atlieka savarankiškai (pavyzdžiui, atnaujintą tiekėjų varžymąsi preliminariosios sutarties pagrindu ar konkrečios pirkimo sutarties sudarymą dinaminės pirkimo sistemos pagrindu), tai ji prisiima atsakomybę už tą pirkimo procedūros dalį.

Įstatymo projekte skiriama dėmesio ir kitoms grupinių pirkimų formoms nei centralizuoti pirkimai – tai bendrai kelių tos pačios ar skirtingų valstybių narių perkančiųjų organizacijų atliekami pirkimai. Bendras pirkimų atlikimas gali būti įvairių formų. Pavyzdžiui, perkančiosios organizacijos gali pasirengti bendras prekių, paslaugų ar darbų pirkimų technines specifikacijas, pagal kurias vėliau kiekviena atskirai atliks savo pirkimus, arba kelios perkančiosios organizacijos gali kartu atlikti pirkimo procedūrą ar pavesti viena kitai atlikti tam tikras užduotis.

Atsakomybės už viešųjų pirkimų taisyklių laikymąsi paskirstymo klausimas taip pat svarbus bendrai atliekamuose pirkimuose. Šiuo atveju galioja bendra taisyklė – kai kelios perkančiosios organizacijos kartu atlieka pirkimo procedūrą, jos prisiima solidariąją atsakomybę. Tačiau jeigu tik dalis pirkimo procedūros atliekama bendrai, tai solidarioji atsakomybė atitenka tik už bendrai atliekamą pirkimo dalį. Kiekviena perkančioji organizacija atskirai atsako už pirkimo dalį, kurią ji atlieka savarankiškai.

Kai kelios perkančiosios organizacijos iš skirtingų valstybių narių bendrai atlieka pirkimą, svarbu nuspręsti, kurios šalies viešųjų pirkimų taisyklėmis bus vadovaujamosi, kaip bus pasidalijamos užduotys. Jei šie klausimai neišspręsti tarp tų perkančiųjų organizacijų atstovaujama valstybių narių sudarytame tarptautiniame susitarime, tai perkančiosios organizacijos pačios turi sudaryti susitarimą ir jame tai aptarti. Taip pat skirtingų valstybių narių perkančiosios organizacijos gali įsteigti bendrą subjektą. Tuomet steigimo dokumentuose nustatoma, koks viešųjų pirkimų reguliavimas bus taikomas įsteigto bendro subjekto atliekamiems pirkimams – ar tos šalies, kurioje registruota juridinio asmens buveinė, ar tos šalies, kurioje bendras subjektas vykdo veiklą.

Dėl pirkimo (preliminariosios) sutarties sudarymo ir vykdymo (Įstatymo projekto 84–89 straipsniai). Įstatymo projektu apribojama viešojo pirkimo sutarčių ir preliminariųjų sutarčių sudarymo trukmė taip siekiant labiau atverti viešųjų pirkimų rinką konkurencijai. Sudaromoje pirkimo sutartyje turi būti nustatomas ne ilgesnis kaip 3 metų prekių tiekimo, paslaugų teikimo, darbų atlikimo laikotarpis, išskyrus pagrįstus atvejus, kai atsižvelgiant į perkamo objekto ypatybes ir siekiant racionalaus lėšų panaudojimo būtina pailginti šį laikotarpį. Tokie atvejai gali apimti pirkimo sutartis dėl elektros energijos ir šilumos, dujų, karšto ir šalto vandens, nuotekų ir atliekų tvarkymo paslaugų; bankų ir kitų finansinių institucijų teikiamų finansinių paslaugų; prekių nuomos, lizingo (finansinės nuomos), pirkimo išsimokėtinai; dokumentų saugojimo paslaugų; darbų; investicijų projektų įgyvendinimo ir pan. Pirkimo sutartyse gali būti nustatomas ilgesnis kaip 3 metų prekių tiekimo ar paslaugų teikimo laikotarpis ir kitais Įstatymo projekte nenurodytais atvejais, jeigu tam buvo gautas Viešųjų pirkimų tarnybos sutikimas.

Preliminarioji sutartis negali būti sudaryta ilgesniam kaip 4 metų laikotarpiui, išskyrus pagrįstus atvejus, susijusius su pirkimo objektu. Tokie atvejai galėtų būti, kai tiekėjui būtina naudotis įranga, kurios amortizacijos laikotarpis yra ilgesnis kaip ketveri metai ir kuri privalo būti prieinama bet kuriuo preliminariosios sutarties galiojimo metu. Pirkimo sutartis preliminariosios sutarties pagrindu gali būti sudaryta ne vėliau nei preliminariosios sutarties galiojimo terminas, tačiau pati pirkimo sutartis gali galioti ir ilgiau.

Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatymo (toliau – Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatymas) 5 straipsnyje nustatyta, kad komercinėse sutartyse, kai prekių pirkėjas, paslaugų gavėjas ar darbų užsakovas yra viešasis subjektas, atsiskaitymo terminas neturi viršyti 30 dienų. Tam tikrais atvejais šis terminas gali būti ilgesnis (kai dėl to komercinėje sutartyje aiškiai susitariama kitaip, jeigu tai yra objektyviai pagrįsta, atsižvelgiant į konkretų komercinės sutarties pobūdį ar ypatumus), tačiau bet kuriuo atveju negali viršyti 60 dienų nuo prekių gavimo, paslaugų suteikimo ar darbų atlikimo dienos. Tačiau, Viešųjų pirkimų tarnybos duomenimis, minėtose sutartyse dažnai nustatomas ilgesnis terminas, trunkantis iki 90 ar net 120 dienų. Dėl ilgo atsiskaitymo termino įmonės patiria apyvartinių lėšų trūkumą, tai neigiamai atsiliepia jų veiklai ir galimybėms išlikti rinkoje, o tam tikrais atvejais gali lemti ir bankrotą. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projekte nustatoma, kad atsiskaitymų terminai turi atitikti Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimus. Viešųjų pirkimų tarnyba, prižiūradama kaip perkančiosios organizacijos laikosi Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimų, kartu prižiūrės ir kaip viešojo pirkimo sutartyse nustatomi terminai atitinka Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatymo nuostatas.

Siekiant teisinio tikrumo, įstatyme nuspręsta apibrėžti subtiekimą sutarties sąvoką, nors jos ir nėra Direktyvoje 2014/24/ES. Subtiekimą sutartimi laikoma laimėjusio dalyvio ir vieno arba kelių ūkio subjektų (subtiekėjų) arba subtiekėjo ir vieno arba kelių ūkio subjektų (toliau taip pat vadinami subtiekėjais) raštu ar žodžiu sudaryta sutartis dėl ekonominės naudos tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus, numatytus perkančiosios organizacijos su laimėjusiu dalyviu sudarytoje pirkimo–pardavimo sutartyje. Taigi, subtiekimu laikomas dalies sudarytos pirkimo sutarties prievolių perdavimas pirmajai arba dar tolesnei subtiekėjų grandžiai. Tačiau subtiekimu nebus laikoma žaliavos, kuri reikalinga pirkimo sutarčiai vykdyti, tiekimas arba pagalbinė veikla, kuri reikalinga vykdant pirkimo sutartį, tačiau nėra tiesioginis tos sutarties dalykas. Pavyzdžiui, kai perkamos anglų kalbos mokymo paslaugos ir reikalaujama kursų metu klausytojus aprūpinti vadovėliais, vadovėlių pirkimas (kurį atliks konkursą laimėjusi kalbų mokymo įmonė) nebus laikoma subtiekimu. Tačiau jeigu pirkimo objektas

apimtų anglų kalbos mokymo paslaugą ir papildomai vadovėlio sukūrimą, tuomet vadovėlio sukūrimo perleidimas trečiajam subjektui būtų laikomas subtiekimu.

Perkančioji organizacija galės reikalauti tiekėjo nurodyti savo pasiūlyme, kuriai sutarties daliai jis ketina pasitelkti subtiekęjus, ir privalės reikalauti iš tiekėjo nurodyti tuo metu žinomų subtiekęjų pavadinimus. Pažymėtina, kad ne visais atvejais pasiūlymo pateikimo metu tiekėjas žinos subtiekęjus, kuriuos jis pasitelks vykdyti sutartį. Pavyzdžiui, kai pasiūlymą teikiantis tiekėjas turi perkančiosios organizacijos statusą ir nori pasitelkti subtiekęją, jis turi atlikti atskirą viešojo pirkimo procedūrą tam subtiekęjui parinkti. Taigi, tokiu atveju teikdamas pasiūlymą jis dar nežinos savo būsimo subrangovo.

Sudarydama pirkimo sutartį, perkančioji organizacija turi reikalauti iš pagrindinio tiekėjo nurodyti jo pasitelkiamus subtiekęjus, o jei vykdant sutartį atsiranda naujų subtiekęjų ar jie pakeičiami, apie tai irgi privaloma informuoti. Vienas iš nuostatos dėl subtiekęjų nurodymo tikslų yra užtikrinti tam tikrą skaidrumą subtiekimu grandinėje. Perkančioji organizacija privalo turėti informaciją apie asmenis, kurie atlieka darbus ar teikia paslaugas pastatuose ar statiniuose (pavyzdžiui, savivaldybėse, mokyklose, uostuose, keliuose), už kuriuos ji yra atsakinga ar kuriuos ji prižiūri.

Įstatymo projekte įtraukta nauja nuostata dėl galimybės perkančiajai organizacijai tiesiogiai sumokėti subtiekęjui už jo tinkamai atliktus darbus, suteiktas paslaugas ar patiektas prekes, jeigu tai leidžia pirkimo sutarties pobūdis ir subtiekęjas to prašo. Tikimasi, kad tokia nuostata bus ypač naudinga smulkiojo ir vidutinio verslo įmonėms.

Perkančioji organizacija gali patikrinti tiekėjo pasitelkiamų subtiekęjų atitiktį reikalavimams dėl pašalinimo pagrindų ir kvalifikacijos. Tai galima atlikti ir vertinant tiekėjo pasiūlymą, ir sudarius sutartį (kai pasitelkiami subtiekęjai paaiškėja tik po sutarties sudarymo). Vienas iš tokios nuostatos tikslų yra suteikti perkančiajai organizacijai įrankį, padedantį užtikrinti, kad subtiekęjai laikosi aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų, nustatytų Europos Sąjungos, nacionalinėje teisėje, kolektyvinėse sutartyse ir tarptautinėse konvencijose.

Įstatymo projekte įtvirtinamos naujos nuostatos, reguliuojančios sudarytų pirkimo sutarčių ir preliminariųjų sutarčių keitimo ir nutraukimo tvarką, taip siekiant didesnio viešųjų pirkimų procedūrų patikimumo ir skaidrumo. Pirkimo sutarčių keitimo galimybės pagrįstos išaiškinimais ESTT bylose, ypač *Presstetext C-454/06* ir *Wall C-91/08*. Jos gali būti taikomos ir viešojo pirkimo sutartims, ir preliminariosioms sutartims. Įstatymo projekte aprašytas pirkimo sutarčių keitimo galimybes bus galima taikyti ir toms sutartims, kurios sudarytos dar iki naujojo Viešųjų pirkimų įstatymo įsigaliojimo. Tačiau pirkimo sutartį galima pakeisti tik jos galiojimo laikotarpiu, o papildomų poreikių atsiradus vėliau, jau turės būti atliekama nauja pirkimo procedūra. Keičiant pirkimo sutartį nereikia atlikti jokios pirkimo procedūros.

Pirkimo sutartį ar preliminariąją sutartį galima pakeisti pagal iš anksto joje numatytas sutarties peržiūros sąlygas, įskaitant kainos indeksavimą, atlyginimų darbuotojams peržiūrą, ir pasirinkimo galimybes, įskaitant sutarties termino, perkamų kiekių, apimčių, objekto pakeitimą. Pavyzdžiui, perkant valymo paslaugas 1 metams, pasirinkimo galimybė gali būti sutarties pratęsimas dar metams. Kitas pavyzdys būtų, kai valymo paslaugos perkamos 3 metams 2 įstaigoms su pasirinkimo galimybė padidinti valomų įstaigų apimtį iki 3 įstaigų per tuos pačius 3 metus.

Sutarties pakeitimas visada galimas esant šioms sąlygoms kartu: bendra pakeitimų vertė neviršija atitinkamos pirkimo vertės ribos (atsižvelgiama į tai, ar sudarant pradinę sutartį sudaryta atlikus tarptautinį, ar supaprastintą pirkimą), vadinamosios *de minimis* ribos (prekėms ir paslaugoms 10 procentų, o darbams 15 procentų nuo pradinės sutarties vertės) ir pakeitimu iš esmės nepakeičiamas sutarties pobūdis.

Taip pat leidžiami pirkimo sutarties pakeitimai, kurie nėra esminiai. Esminiais sutarties pakeitimais laikytini tokie, dėl kurių pirkimą galėtų laimėti kitas tiekėjas ar ekonominė pusiausvyra pasikeistų tiekėjo naudai, ar būtų ženkliai išplečiama pirkimo sutarties apimtis. Esminiais laikomi ir tokie pakeitimai, dėl kurių pakeičiamas bendras pirkimo sutarties pobūdis.

Sąlyga, kad negali būti iš esmės pakeičiamas sutarties pobūdis, turėtų būti suprantama taip, kad darbai, prekės ar paslaugos, kurias numatoma pirkti, negali būti pakeičiamos skirtingais dalykais arba negali būti iš esmės pakeičiama pirkimo rūšis. Pavyzdžiui, jeigu pagal sudarytą pirkimo sutartį buvo

perkamos šiukšliavežės, o keičiant sutartį norima papildomai įsigyti lengvųjų automobilių arba darbo drabužių, tai jau būtų laikoma sutarties pobūdžio pakeitimu. Sąlygos dėl ženkliai išplečiamos pirkimo sutarties apimties praktinis pavyzdys galėtų būti atvejis, kad jeigu statoma atominė elektrinė, tai sprendimas pastatyti dar vieną tikrai būtų žymus pakeitimas, kuriuo ženkliai išplečiama pirkimo sutarties apimtis.

Kai kurios anksčiau buvusios neskelbiamų derybų sąlygos Įstatymo projekte nustatomos kaip sutarties pakeitimo sąlygos. Sutarties pakeitimu bus laikoma, kai iš to paties tiekėjo perkama papildomai, nes tiekėjo pakeitimas neįmanomas dėl ekonominių, techninių priežasčių ir tai pareikalautų išlaidų dubliavimo. Bendra atskirų pakeitimų vertė negali viršyti 50 procentų pradinės sutarties vertės. Taip pat sutarties pakeitimas galimas, kai jo būtinybė atsirado dėl aplinkybių, kurių pareiginga perkančioji organizacija negalėjo numatyti. Įstatymo projekte nustatyta, kad tokiu atveju negali būti iš esmės pakeičiamas sutarties pobūdis, o bendra atskirų pakeitimų vertė negali viršyti 50 procentų pradinės sutarties vertės. Pažymėtina, kad atitinkamos Direktyvos 2014/24/ES 72 straipsnio 1 dalies b ir c punktų nuostatos yra lankstesnės – reikalaujama, kad ne bendra atskirų pakeitimų vertė, bet kiekvieno atskiro pakeitimo vertė neviršytų 50 procentų pradinės sutarties vertės. Griežtesnis reguliavimas nacionalinėje teisėje pasirinktas gavus Viešųjų pirkimų tarnybos siūlymą užkirsti kelią galimam perkančiųjų organizacijų piktnaudžiavimui ir Europos Komisijos ekspertų nuomonę, kad valstybė narė gali nustatyti griežtesnes sutarčių keitimo sąlygas. Atlikus bet kurį iš šių dviejų pirkimo sutarties pakeitimų, turi būti paskelbtas skelbimas apie sutarties pakeitimą per Europos Sąjungos leidinių biurą ir (ar) Centrinėje pirkimų informacinėje sistemoje.

Galiausiai pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis gali būti pakeičiama, kai sutarties šalis pakeičiama nauja dėl bent vienos iš šių priežasčių: iš anksto numatytos pirkimo sutarties sąlygos, tiekėjo reorganizavimo, likvidavimo, restruktūrizavimo ar bankroto, perkančiajai organizacijai perėmus pagrindinio tiekėjo įsipareigojimus subteikėjams. Kai tiekėjas pakeičiamas nauju dėl reorganizavimo, likvidavimo, restruktūrizavimo ar bankroto, tai naujas tiekėjas (kuris gali būti sukurtas kaip naujas subjektas po reorganizavimo ar tas, kuris įgijo bankrutavusio subjekto turtą po likvidavimo) turi atitikti anksčiau pirkimo dokumentuose nustatytus kvalifikacijos reikalavimus.

Šiuo metu galiojančiame Viešųjų pirkimų įstatyme nėra nuostatų, sukuriančių pagrindą nutraukti pirkimo sutartį. Šis trūkumas pašalinamas naujomis Įstatymo projekto nuostatomis, kurios leidžia nutraukti pirkimo sutartį paaiškinus, kad ji sudaryta neteisėtai ir dėl to priimtas ESTT sprendimas ar ji buvo pakeista pažeidžiant viešųjų pirkimų taisykles. Analogiškais atvejais bus galima nutraukti ir sutartį, kuria keičiama pirkimo sutartis ar preliminarioji sutartis. Be to, nurodoma, kad pirkimo sutartis gali būti nutraukiama ir sutartyje numatytais atvejais bei kitais Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse nustatytais atvejais.

Dėl valdymo viešųjų pirkimų srityje (Įstatymo projekto 90–97 straipsniai). Siekiant veiksmingo ir nuoseklaus viešųjų pirkimų taisyklių taikymo, svarbu stebėti viešųjų pirkimų politikos raidos tendencijas, nustatyti struktūrines problemas. Taip galima identifikuoti problemas viešųjų pirkimų srityje ir ieškoti jų sprendimo būdų. Viešųjų pirkimų stebėsenos ataskaitą reguliariai rengs viešųjų pirkimų priežiūrą atliekanti Viešųjų pirkimų tarnyba, o jos rezultatus ji pateiks Europos Komisijai ir paskelbs viešai. Viešųjų pirkimų stebėsenos ataskaita apims dažniausius netinkamo viešųjų pirkimų taisyklių taikymo atvejus ir teisinio netikrumo priežastis, įskaitant galimas struktūrines ar pasikartojančias problemas, smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių dalyvavimo pirkimuose mastą, informaciją apie sukčiavimo, korupcijos, interesų konflikto ir kitų rimtų pažeidimų pirkimuose atvejų prevenciją, nustatymą, tinkamą pranešimą apie juos, supaprastintų pirkimų statistiką ir pan.

Perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų konsultavimas, informavimas ir pagalba jiems padeda siekti geresnių viešųjų pirkimų rezultatų. Todėl Viešųjų pirkimų tarnybai paliekamos funkcijos, susijusios su mokymais, konsultacijomis, metodinės pagalbos dėl pirkimų planavimo ir vykdymo teikimu, atitinkamų rekomendacijų ir gairių rengimu.

Viešųjų pirkimų tarnyba atliks ir kitas iki šiol jai priklausiusias funkcijas: atliks viešųjų pirkimų taisyklių pažeidimų prevenciją, prižiūrės, kaip laikomasi šių taisyklių, teiks sutikimus perkančiosioms organizacijoms pakeisti pirkimo sutartis, planuojamoje sudaryti pirkimo sutartyje nustatyti ilgesnį kaip 3

metų prekių tiekimo ar paslaugų teikimo laikotarpi, vykdyti neskelbiamas derybas, atliks kitas Įstatymo projekte nurodytas funkcijas.

Įstatymo projekte nurodomos ir kitos viešųjų pirkimų valdyme dalyvaujančios institucijos. Formuojant Europos Sąjungos viešųjų pirkimų politiką dalyvauja, Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisę į nacionalinę teisę perkelia, valstybės viešųjų pirkimų politiką formuoja ir jos įgyvendinimą organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja ministerija, kurios ministras atsakingas už viešųjų pirkimų valdymo sritį. Viešųjų pirkimų priežiūrą atlieka ne tik Viešųjų pirkimų tarnyba, bet ir kitos valstybės institucijos pagal kompetenciją, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu įgalioti Europos Sąjungos ar atskirų valstybių finansinę paramą administruojantys viešieji juridiniai asmenys pagal savo kompetenciją. Konkurencijos taryba konsultuoja ir teikia metodinę pagalbą tiekėjų susitarimų, kuriais iškreipiama pirkime dalyvaujančių tiekėjų konkurencija, nustatymo klausimais. Vyriausioji tarnybinės etikos komisija rengia gaires interesų konfliktų nustatymo klausimais.

Dėl ginčų nagrinėjimo (Įstatymo projekto 98–104 straipsniai). Įstatymo projekte išlieka iki šiol galiojusi viešųjų pirkimų ginčų nagrinėjimo tvarka, išskyrus tai, kad nustatomi tam tikri neesminiai pakeitimai atsižvelgiant į praktikoje kylančius klausimus. Pažymėtina, kad Įstatymo projekte aprašyta ginčų nagrinėjimo tvarka suderinta su Direktyva 2007/66/EB, kuri nebuvo keičiama.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma. Įstatymo projekto nuostatomis siekiama skaidresnių ir efektyvesnių viešųjų pirkimų, viešųjų lėšų sutaupymo, administracinės naštos mažinimo perkančiosioms organizacijoms ir tiekėjams, nepagrįstų tiekėjų skundų prevencijos. Naujasis viešųjų pirkimų reguliavimas labiau pritaikomas politiniams, socialiniams ir ekonominiams klausimams spręsti.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projektas turės teigiamą įtaką sprendžiant kriminogeninę situaciją. Tiekėjų pašalinimo pagrindai dėl teistumo už dalyvavimą nusikalstamoje organizacijoje, korupciją, sukčiavimą, pinigų plovimą papildyti naujais – už teroristinius nusikaltimus ir prekybą žmonėmis. Taip pat bus privaloma šalinti tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu jis ar jo atsakingas asmuo nubaustas už mokesčių, įskaitant socialinio draudimo įmokas, nemokėjimą ir dėl to įsiteisėjęs galutinis teismo sprendimas.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projekte ypatingas dėmesys skiriamas palankesnių sąlygų smulkiojo ir vidutinio verslo įmonėms dalyvauti viešuosiuose pirkimuose kūrimui. Perkančiosios organizacijos skatinamos skaidyti pirkimo objektą į dalis, taip sudarant galimybę stambiuose pirkimuose dalyvauti ir smulkesniems subjektams. Sudaroma galimybė perkančiosioms organizacijoms tiesiogiai sumokėti subtiekejams už jų tinkamai atliktus darbus, jeigu jie to pageidauja. Nustatoma sąlyga, kad reikalaujama tiekėjo apyvarta negali daugiau nei du kartus viršyti numatomos sutarties vertės.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus būtina pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant Įstatymo projekte siūlomus pakeitimus inkorporuoti į teisinę sistemą, priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios galiojančių įstatymų nereikės.

Įstatymo projektas, Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo projektas, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 1, 80, 423², 423³, 423⁷ straipsnių pakeitimo įstatymo projektas ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 184 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas turėtų būti svarstomi ir priimami kartu, kadangi šiais projektais keičiamas teisinis reguliavimas yra susijęs.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projekte esančios sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų.

Įstatymo projekte vartojamos sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projekto nuostatos neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir atitinka Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turės priimti

Viešųjų pirkimų tarnyba, Ūkio ministerija, Aplinkos ministerija, Užsienio reikalų ministerija, Krašto apsaugos ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, Susisiekimo ministerija, Energetikos ministerija, Kultūros ministerija pagal kompetenciją turės priimti Įstatymo projekto įgyvendinamuosius teisės aktus iki 2016 m. balandžio 14 d.

12. Kiek valstybės, savivaldybės biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Priėmus Įstatymo projektą ir Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projektą, bus reikalingos papildomos valstybės biudžeto lėšos atitinkamiems Centrinės pirkimų informacinės sistemos modifikavimo darbams, kuriuos atliks Viešųjų pirkimų tarnyba. Reikalinga lėšų suma – 194000 EUR. Ši suma bus panaudojama Centrinės pirkimų informacinės sistemos vidaus sandorių moduliui, skelbimų ir ataskaitų formoms (naujų skelbimų formų kūrimas, esamų skelbimų ir ataskaitų formų koregavimas, preliminariniai – 33 formos), rinkos, taip pat nepriklausomų ekspertų, institucijų arba rinkos dalyvių, konsultacijų publikavimui. Be to, 2019 m. sukurtoje naujoje centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje kuriant susirašinėjimo modulį bei atliekant integraciją su kitomis valstybinėmis informacinėmis sistemomis (Įstatymo projekto 50, 90 straipsniai) taip pat bus reikalingos papildomos lėšos. Jas naujai viešųjų pirkimų centrinei informacinei sistemai planuojama gauti pagal 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 10 prioriteto „Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas“ Nr. 10.1.2-esfa-v-916 priemonę „Nacionalinių kovos su korupcija priemonių įgyvendinimas“.

Priėmus Įstatymo projektą bus sudarytos sąlygos efektyviau atlikti pirkimo procedūras (palankesnės sąlygos skatinti inovacijas, pasiūlymus vertinti pagal kainos ir kokybės santykį, reikalavimas pirkimus vykdyti elektroninėmis priemonėmis ir pan.), o tai turės įtakos valstybės lėšų sutaupymui ilgalaikėje (3 metų ir ilgesnėje) perspektyvoje.

13. Rengiant įstatymo projektą gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą buvo atsižvelgta į pastabas ir pasiūlymus, kuriuos pateikė Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2014 m. balandžio 18 d. įsakymu Nr. 4-234 „Dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvų 2014/24/ES ir 2014/25/ES įgyvendinimo“ sudaryta darbo grupė, kurios sudėtyje buvo 43 suinteresuotų ministerijų ir institucijų, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, verslo ir kitų suinteresuotų asociacijų ir įstaigų, Lietuvos profesinės sąjungos „Solidarumas“ atstovai. Įstatymo projektas svarstytas 7 darbo grupės posėdžiuose, kuriuose aptarti visi darbo grupės narių pateikti pasiūlymai ir pastabos. Siekiant išanalizuoti sudėtingesnius tam tikrų sričių klausimus, taip pat organizuoti atskiri pasitarimai su Viešųjų pirkimų tarnybos, Konkurencijos tarybos, Lietuvos profesinės sąjungos „Solidarumas“, Lietuvos statybininkų asociacijos, Nevyriausybinų organizacijų tarybos, mokslo institucijų atstovais.

Rengiant Įstatymo projektą taip pat atsižvelgta į Europos Komisijos Vyriausybių viešųjų pirkimų ekspertų grupėje bei dvišaliuose Lietuvos bei Europos Komisijos ekspertų susitikimuose dėl Direktyvos 2014/24/ES ir Direktyvos 2014/25/ES įgyvendinimo nacionalinėje teisėje pateiktus išaiškinimus. Kilus abejonių dėl minėtų direktyvų nuostatų, organizuotos ir telefoninės konferencijos su Europos Komisijos ekspertais.

Parengtas Įstatymo projektas teiktas institucijų išvadoms gauti. Dėl Įstatymo projekto pateiktos pastabos ir pasiūlymai, į kuriuos Ūkio ministerija negalėjo atsižvelgti dėl neatitikties Direktyvos 2014/24/ES nuostatomis, viešųjų pirkimų reguliavimo tikslams, teisėkūros taisyklėms ar nepakankamos argumentacijos, aptarti dviejuose 2015 m. birželio 5 d. ir 2015 m. birželio 17 d. vykusiuose posėdžiuose,

į kuriuos pakviesti visų pastabas ir pasiūlymus pateikusių institucijų, įstaigų ir kitų ūkio subjektų atstovai. Posėdžių metu suderintos nuomonės dėl visų pateiktų pastabų ir pasiūlymų, išskyrus siūlymus, kuriems įgyvendinti buvo reikalingos papildomos konsultacijos su Europos Komisija ir kitomis Lietuvos Respublikos institucijomis (informacija apie tai posėdžių protokolų prieduose).

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas ir sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, yra šie: „viešasis pirkimas“, „viešojo pirkimo sutartis“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Įstatymas turėtų būti išverstas į anglų kalbą.
